

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXIII

1936

ŠTEVILKA 11-12

REGULATIVNE HRANILNICE V LETIH 1932—1935

Statistično delo v naši državi je kaj težavno. Tudi v onih primerih, ko je prav za prav maloštevilen krog pojavov, ki ga je zajeti s statistiko, se pojavljajo stalno težkoče. Te težkoče postajajo vedno večje, čim bolj se komplicira gospodarsko življenje. V sedanjih težkih časih za denarne zavode, ko gre trda tudi za drugo delo, je še manj pričakovati plodnega statističnega dela interesentov samih kakor njih organizacij, ki vse to delo opravljajo bolj postrani.

Naše regulativne hranilnice so tvorile vedno predmet živega zanimanja ne samo vse naše javnosti, ampak tudi statistikov. Ne da se sicer povojno delo primerjati s predvojnim statističnim delom, vendar nam povojno delo daje na razpolago za zaključke vsaj glavne izsledke, ki razmeroma dovolj jasno kažejo na delo regulativnih hranilnic, čeprav bi si i zavodi sami i drugi interesenti želeli še več podrobnosti.

Da napravimo stik s prejšnjimi statistikami regulativnih hranilnic, navajam pod črto tozadevno slovensko literaturo.

Glavna označba poslovanja hranilnic za leta 1933—1935 je skoro ista kot za leto 1932. Kajti z jesenjo se je začel odtok vlog, ki še doslej ni ponehal, čeprav se že kažejo znaki izboljšanja. Spomladi leta 1932. pa je prišla kmečka zaščita, katere novo dejanje se odigrava baš te dni, pa še ne vemo, če bo zadnje. Glavna označba je torej zamrznjenost vlog, kateri odgovarja na aktivni strani bilanc tudi zamrznjenost glavnih postavk, odn. neurejenost, ki teče že vsa povojna leta sem. Pri tej presoji nas ne sme motiti dejstvo, da so vloge v teh letih pri hranilnicah manj padle kot n. pr. pri bankah. Od 1933 do 1935 se je bilančna vsota naših bank zmanjšala od 1232'7 na 1144'1 milij. dinarjev, torej za 88'6 milij. dinarjev, dočim je istočasno bilančna vsota regulativnih hranilnic padla samo od 1183'6

Dr. Albin Ogris: Regulativne hranilnice (Prispevki h gospodarski statistiki Slovenije, uredil dr. Fran Windischer, izdala Zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani 1928, str. 18—43).

Dr. Albin Ogris. Regulativne hranilnice. Trg. list, letnik 1929, str. 96—101.

D. P. Regulativne hranilnice v letih 1929—1930. Trgovski Tovariš, letnik 1930, str. 241—245.

D. Potočnik. Regulativne hranilnice v letih 1930—1932. Trgovski Tovariš, letnik 1933, str. 108—115.

Vesnik Saveza štedionica, Zagreb.

na 1145'85 milij. dinarjev, torej za 34'75 milij. dinarjev. Toda iz nadaljnjih podrobnih podatkov bomo videli, da se je delno izpremenil način bilanci-ranja pri eni veliki regulativni hranilnici, kar je povzročilo od 1934 na 1935 manjši padec bilančne vsote vseh regulativnih hranilnic, kot bi bilo pričakovati po padcu višine vlog.

Naslednja tabela nam kaže strukturne izpremembe v bilancah regula-tivnih hranilnic v primeri s predvojnimi razmerami:

Aktiva regulativnih hranilnic so se v odstotkih bilančne vsote raz-delila sledeče:

	1913	1926	1935
gotovina	0'6	0'8	1'8
naložbe	5'0	25'9	11'0
efekti	18'8	9'0	5'3
hipotek. pos.	51'1	17'0	17'25
menična pos.	1'9	5'5	1'55
občinska pos.	10'9	7'2	24'1
tek. računi	—	27'7	31'3

Ta tabela kaže, da so pred vojno prevladovala hipotekarna posojila, druga važna postavka so bili vrednostni papirji, tretja pa komunalna posojila. Že statistika za l. 1926. kaže, da so se dogodile bistvene izpre-membe v strukturi aktiv hranilnic. Najvažnejša postavka so tekoči računi, katerim slede po važnosti naložbe pri drugih denarnih zavodih. To niso samo naložbe pri bankah, ampak tudi naložbe ene regulativne hranilnice pri drugi itd. Ta visoka številka naložb nam dokazuje prepletenost našega denarnega gospodarstva. Efekti pridobivajo vedno manj na vrednosti in še niso vse regulativne hranilnice prebolele ran, katere jim je zadala vojna. Zopet drugačno sliko razdelitve aktiv pa daje zadnje leto stati-stike (1935). Predvsem so hranilnice, kolikor so pač mogle, mobilizirale svoje naložbe pri denarnih zavodih ter so jih porabile za plačilo vlagateljem. Vso gotovino, ki so jo prejele v obliki novih vlog, pa so nadalje radi negotovih razmer in v svrhu pripravljenosti, držale še naprej v bla-gajnah, čeprav to niso bila plodonosna aktiva. Tudi delež vrednostnih papirjev se je zmanjšal, čeprav ta postavka že od leta 1931. dalje ne izka-zuje večjih gibanj. Hipotekarna posojila so se sicer v zadnjih letih abso-lutno zmanjšala, vendar odstotni delež ni padel, kar je tudi razumljivo, ker so dolgoročna in se le počasi znižujejo. Največje zmanjšanje izkazujejo menična posojila, ki so bila zadnja leta celo bolj likvidna postavka kot naložbe v denarnih zavodih. Najbolj pa so narasla komunalna posojila vseh oblik. Tudi komunalna posojila so večinoma dolgoročna in se le počasi odplačujejo. Poleg tega pa so se občine ter druge korporacije v letih krize vedno bolj zatekale k svojim zavodom, k občinskim in mestnim hranilnicam ter so njihova sredstva, v pomanjkanju drugih virov komu-nalnega kredita, izkoriščala zase. To vidimo tudi iz dejstva, da so skupna komunalna posojila narasla celo v letu 1933., ko je že zdavnaj nehalo vsako drugo kreditiranje hranilnic. Od 1926 na 1935 je tudi narastel od-stotni delež posojil v tekočih računih, ker je to v letih pred krizo postala najvažnejša panoga poslovanja hranilnic in je tu najbolj tekel kreditni vir iz hranilnic v naše gospodarstvo. Kasneje so se seveda tudi ta posojila začela zmanjševati.

V ostalem pa navajamo podrobne podatke o gibanju glavnih aktivnih postavk naših hranilnic v zadnjih letih (v tisočih dinarjev):

	1933	1934	1935
gotovina	6.537	7.342	7.693
naložbe pri Nar. banki in Poštni hranilnici	1.461	4.544	12.403
naložbe pri den. zavodih	126.116	106.591	123.730
vrednostni papirji	57.054	58.002	59.971
tečajna razlika	891	73	8

Posojila:

hipotekarna	201.813	201.195	193.053
menična	22.557	18.465	17.363
občinska	293.466	281.437	270.870
v tek. računih	391.918	372.208	352.241
kreditna društva	9.159	7.453	9.977
kmečka	16.920	19.826	19.388
nepremičnine	24.812	24.451	27.921
inventar	1.268	1.128	898
zaostale obresti	14.546	19.062	19.403
bilančna vsota	1.183.606	1.161.230	1.148.850

Ta tabela zahteva najprej nekaj pojasnil radi različnosti v zbiranju podatkov.

Za leto 1933. nismo posebej vpoštevali Narodne banke, ampak se podatki nanašajo samo na naložbe pri Poštni hranilnici. Kajti naložbe pri Narodni banki je tega leta izkazovala posebej samo Hranilnica dravske banovine v Mariboru.

Kmečka posojila, ki jih izkazujemo posebej, so bila izkazana v bilancah leta 1933. pri 6 zavodih: Radovljica, Škofja Loka, Ormož, Celje, Slov. Bistrica in Vrhnika. V naslednjih dveh letih je odpadla Vrhnika, ker ni izkazovala več posebej kmečkih posojil, na novo pa je prišla v statistiko Okrajna hranilnica pri Sv. Lenartu v Slov. goricah, tako da se statistika nanaša samo na 6 regulativnih hranilnic.

Predvsem kaže statistika gotovine in naložb pri vseh denarnih zavodih v letih 1934. in 1935. velik dvig. Toda ta dvig je bil zabeležen samo pri onih zavodih, katerim dotekajo nove vloge, za katere morajo držati znatne gotovinske zneske v blagajnah. Povišanje gotovine ni prišlo toliko zaradi izterjevanja posojil, odn. mobilizacije drugih aktivnih postavk ter ga ne moremo smatrati za znak izboljšanja. To nam potrjuje tudi statistika sama, če izločimo največjo hranilnico, t. j. Mestno hranilnico ljubljansko. Pri tej je postavka gotovina narasla narasla od 1.063 na 2.035 tisoč dinarjev od 1933. dočim je pri vseh ostalih hranilnicah gotovina od 1933 na 1935 narasla samo od 5.474 na 5.658 tisoč dinarjev. Če primerjamo samo leti 1934. in 1935., potem dobimo pri Mestni hranilnici ljubljanski dvig gotovine od 1.235 na 2.035 tisoč dinarjev, pri vseh ostalih hranilnicah pa je gotovina nazadovala od 6.107 na 5.658 tisoč dinarjev.

Bilančna postavka vrednostnih papirjev je narasla radi višjih tečajev državnih papirjev v zadnjih dveh letih. Ta postavka bo za 1936 pri sedanjem razvoju tečajev pokazala še višje številke. Izmed vseh aktivnih postavk je zadnje leto postavka menic manj nazadovala kot prejšnjega

leta, t. j. 1934. Nazadovanje izkazuje v zadnjih dveh letih postavki komunalna posojila ter posojila v tekočem računu. Posojila kreditnim društvom izkazuje posebej samo dve hranilnici: Mestna hranilnica ljubljanska in Hranilnica dravske banovine v Ljubljani. Pri slednji je ta postavka narasla v letu 1935. Nepremičnine naraščajo radi dokupov posestev dolžnikov na dražbi. Zaostale obresti so posebno narasle leta 1934., dočim je od 1934 na 1935 zaznamovan manjši dvig.

V naslednjem podajamo še pregled razvoja najvažnejših postavk aktiv l. 1930. v primeru z l. 1935. Znašale so:

	1930	1935
gotovina	100	276
naložbe	100	59
vrednostni papirji	100	116
hipotekarna posojila	100	80
menična posojila	100	32
občinska posojila	100	127
postavke v tekočem računu	100	84

Ta tabela potrjuje naša dosedanja izvajanja glede likvidnosti aktiv.

Naslednja tabela nam kaže bilančne postavke pasiv regulativnih hranilnic v zadnjih 3 letih (v tisočih dinarjev):

	1933	1934	1935
vloge na knjižice	709.272	671.907	639.168
vloge v domačih hranilnikih	1.366	1.278	1.242
vloge na tekočih računih	428.446	427.339	431.384
skupno vloge	1.139.084	1.100.526	1.071.794
banke	2.593	2.732	2.773
upniki	1.091	3.576	4.787
reeskont	12.112	9.437	9.272
lombard	3.387	2.826	2.495
bilančne postavke	1.183.606	1.161.230	1.148.850

Posameznih manjših aktivnih postavk kakor tudi pasivnih nismo mogli naštet, pa tudi bi njih vsota ne pomenila posebno novega momenta v sliki regulativnih hranilnic. Pa tudi način bilanciranja je glede teh postavk zelo različen. Tako navaja večje število hranilnic svoje rezervne sklade posebej na posebnih računih, kjer samo protipostavke upošteva kot vloge pri sebi. Po nepopolnih izkazih za l. 1935. smo našli rezervne sklade (splošne in posebne) na 30.038 milij. dinarjev, od tega pa odpade na dve največji hranilnici (Mestno in banovinsko v Ljubljani) 21.703.000 dinarjev. Nadalje so znašali pokojninski skladi hranilnic na koncu 1935 7.207 milij., od tega samo pri Mestni hranilnici ljubljanski 51 milij. din. Ne vsebuje pa ta statistika pokojninskega sklada Hranilnice dravske banovine v Ljubljani, ki izkazuje bilančno vsoto 93 milij. dinarjev (vse v nepremičninah).

Gibanje vlog nam dokazuje, da je stalen odtok vlog na knjižice, dočim je drugačen položaj pri tekočih računih. V prvi fazi krize so baš najbolj padle vloge v tekočih računih, dočim so se v manjši meri zmanjšale hranilne vloge na knjižice. V sedanji fazi pa opazamo zopet prvo povečanje vlog v tekočih računih, dočim vloge na knjižice še vedno nazadujejo.

To kažejo tudi naslednji podatki o stanju vlog na koncu posameznih mesecev v zadnjih dveh letih (v milij. dinarjev):

	1935			1936		
	hr. knjiž.	tek. rač.	skupno	hr. knjiž.	tek. rač.	skupno
31. januarja				624'2	410'2	1.034'4
28. februarja				622'6	413'8	1.036'4
31. marca				622'0	435'1	1.057'1
30. aprila				620'8	429'7	1.050'5
31. maja	651'5	418'9	1.070'4	618'2	430'1	1.048'3
30. junija	648'3	416'8	1.065'1	615'7	433'1	1.048'8
31. julija	644'2	416'8	1.061'8	615'7	430'7	1.046'4
31. avgusta	639'8	416'8	1.056'6	612'4	434'3	1.046'7
30. septembra	635'0	415'6	1.050'6	608'9	427'8	1.036'7
31. oktobra	629'2	412'6	1.044'8	589'0	426'8	1.024'8
30. novembra	623'6	410'6	1.034'2			
31. decembra	618'5	410'8	1.029'3			
s kap. obrestmi	642'1	436'1	1.078'2			

Primerjava končne vsote te tabele, ki jo dajemo po podatkih dr. VI. Murka, tajnika Zveze jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani, z našo statistiko pasiv kaže razliko v končni vsoti vlog, ker v naši statistiki nismo upoštevali med vlogami nekaterih drugih postavk pri nekaterih zavodih (upniki in denarni zavodi), katere smo izločili in jih navajamo posebej za vse zavode, v kolikor so izkazani v bilancah. Vendar pa ta razlika ne moti, ker je namen zgornje tabele pokazati predvsem gibanje vlog.

Poleg teh podatkov o gibanju vlog se nam zdi koristno nekoliko primerjave iz zgodovine. Sestavili smo v naslednjem tabelo, ki kaže stanje vlog regulativnih hranilnic v treh važnih razdobnih letih, še prej pa leta ustanovitve, da se vidi, koliko je nekaterim zavodom uspelo zbrati vlog v predvojnih letih. Podatke za vloge pri posameznih hranilnicah smo vzeli iz avstrijske statistike, za 1913, končno vsoto vlog pa smo povzeli po dr. Ogrisu. Za naslednja termina smo vzeli 1931, ko so splošno vloge dosegle najvišje stanje po vojni in pa zadnje leto statistike. Tabela se nam zdi kaj poučna, ker preračunavanje od tedanje denarne enote na dinarje kaže, da še daleč nismo dosegli pri regulativnih hranilnicah predvojnega stanja. Pri točnem preračunavanju bi morali vzeti tečaj 100 kron 105 dinarjev in potem preračunati po približnem tečaju 11 din za predvojni dinar (torej po tečaju franka), tako da bi znašale predvojne vloge na bazi l. 1913. 197.000 zlatih kron 2.310'6 milij. dinarjev. Po vojni je uspelo regulativnim hranilnicam polagoma restituirati kapital do največ 1.269'1 milij. dinarjev, kolikor so znašale vloge na koncu leta 1931., torej 54'92 odstotka. Žal nimamo odgovarjajočih podatkov za zadrage, toda gotovo je, da tudi pri zadrugah nismo dosegli predvojnega stanja. Edino veliki razvoj bank po vojni je dovedel do tega, da so bile pri tej skupini denarnih zavodov vloge gotovo večje kot pred vojno.

Zanimiva bi bila tudi primerjava vlagateljev. Po statistiki za l. 1913. so imele vse naše regulativne hranilnice 143.980 vlagateljev. Po vojni je število vlagateljev padlo v primeri s predvojnim stanjem, toda od l. 1922. dalje so hranilnice uvedle tekoče račune, kar je povečalo število vložnikov. Do leta 1934. je uspelo hranilnicam zbrati 152.409 vlagateljev, od tega na knjižice 145.417, na tekoče račune pa 6.992.

V tekočem letu 1936. je znašalo število vložnikov na koncu januarja 144.931, do konca junija pa je padlo na 143.038, do zadnje razpoložljive statistike za konec oktobra pa na 140.192.

	leto ustano- vitve	1913 tis. kron	vloge	
			1931 milij. din	1935
Mestna hranilnica: Ljubljana	1889.	43.607	479'0	392'7
Kranj	1893.	5.442	46'6	40'1
Radovljica	1896.	4.108	33'6	27'75
Kamnik	1901.	2.137	18.24	15'4
Novo mesto	1894.	3.565	38.86	31'2
Kočevje	1882.	6.565	11'0	9'9
Crnomelj	1905.	862	9'87	8'9
Maribor	1862.	27.941	131'8	112'4
Ptuj	1862.	9.364	14'04	12'2
Ormož	1879.	2.197	6'2	5'4
Celje	1865.	10.795	53'4	42'9
Brežice	1870.	1.435	12'15	9'2
Ljutomer	1874.	1.916	5'8	5'1
Škofja Loka	1927.		9'4	8'0
Hranilnica kmečkih občin: Ljubljana	1911.	1.685	16'8	13'86
Občinska hranilnica: Vrhnika	1910.	2.108	21'8	21'65
Krško	1901.	1.155	16'4	12'7
Kostanjevica	1907.	192	2'94	2'4
Marenberg	1898.	1.887	6'6	5'46
G. Radgona	1925.		7'75	6'5
Murska Sobota	1927.		5'1	4'7
Okrajna hranilnica: Kozje	1874.	664	3'4	3'5
Slovenjgradec	1869.	4.085	28'94	17'6
Rogatec	1875.	853	2'7	2'4
Konjice	1872.	1.364	6'5	5'3
Sv. Lenart	1873.	1.397	8'4	7'35
Sl. Bistrica	1868.	1.696	11'6	9'4
Hranilnica drav. banovine: Ljubljana	1820.	50.063	171'2	158'4
Maribor	1889.	4.295	87'4	79'25
		191.397	1.296'1	1.071'8

Tabela, ki smo jo tu objavili je tudi drugače zelo poučna. Le majhno je število onih hranilnic, kjer povojne vloge presegajo predvojne, pre-računane po novih tečajih. Tako izkazujejo več vlog kot pred vojno Crnomelj, Krško, Kostanjevica in Hranilnica dravske banovine v Mariboru, ki je nastala iz nekdanje Južnoštajerske hranilnice, ustanovljene leta 1889. v Celju. Crnomelj je razmeroma mlada hranilnica, kakor tudi Kostanjevica. So pa zopet druge hranilnice, ki daleč zaostajajo za predvojnimi stanjem. To je n. pr. Hranilnica dravske banovine, nekdanj Kranjska hranilnica. Po vojni je res prišla ta hranilnica v slovenske roke, izgubila pa je močno zaledje v nemškem življu, ki ni več tako merodajen, šele v zadnjih letih, ko je postala banovinska, oz. oblastna ustanova, izkazuje večji polet.

V posebnih razmerah je delala kočevska mestna hranilnica, ki je po vojni izredno nazadovala. To velja tudi za ostale hranilnice, ki so bile pred vojno v nemških rokah, kot n. pr. Ptuj, Ormož, Ljutomer, Marenberg, Slovenjgradec, Kozje, Rogatec, Konjice, Sv. Lenart in Slov. Bistrica. Dobro se je držala ljubljanska mestna hranilnica, ki je bila pred vojno po višini vlog druga med hranilnicami na sedanjem slovenskem področju. Povojne tri ustanovitve Gornja Radgona, Škofja Loka in Murska Sobota so se do krize lepo razvijale.

Končno še nekaj podatkov o prometu naših hranilnic. Podatki hranilnic samih ne vsebujejo vsi podatkov o denarnem prometu. Ker spadajo v to vrsto tudi velike hranilnice kot n. pr. Hranilnica dravske banovine v Ljubljani, je zato tozadevna statistična slika zelo nepopolna. Za 1934 in 1935 imamo v statistikah podatkov za obe leti in za 21 zavodov. Teh 21 hranilnic je izkazovalo leta 1934. pri bilančni vsoti 808.912 milij. din prometa 1.150.666 milij. dinarjev, leta 1935. pa je pri bilančni vsoti 779.684 milij. dinarjev znašal promet samo 998.283 milij. dinarjev. Te številke nam dokazujejo imobilnost naših hranilnic. Promet je malo večji kot znaša sploh bilančna vsota hranilnic. Pri 14 hranilnicah je bil lani denarni promet manjši kot je bilančna vsota. To velja posebno za male hranilnice, kjer prevladujejo kmečka posojila in naložbe.

Ker nimamo na razpolago vseh podatkov, zato v naslednjem navajamo iz poročila Mestne hranilnice ljubljanske za 1930 in 1935 najvažnejše podatke o prometu, ki kažejo, kako zelo je nemobilno poslovno življenje naših hranilnic. Pri tem pa je seveda Mestna hranilnica eden izmed boljših zavodov, saj je izkazovala brez kvot, ki so zapadle po lestvici iz leta 1932., za konec leta 1935. 27'98 milij. din novih vlog (1934 16'1 milij.).

v milij. din	1930	1935
skupni denarni promet	1.448'9	645'4
vloge hran., prejete	73'1	22'5
vloge hran., izplačane	71'3	32'4
tek. račun, prejeto	155'2	35'7
tek. račun, izplačano	136'6	55'5
tek. rač. dolžnikov izplačani krediti	154'0	37'5
tek. rač. dolžnikov vrnjeni krediti	122'7	48'8
naložbe, naloženo	210'7	80'2
izplačano	228'6	74'7

Končno podajamo še pregled zaščitenih hranilnic. Za zaščito je skupno prosilo 15 hranilnic, od tega 14 za odlog plačil, 1 pa za izvenkonkurzno likvidacijo. Od 15 hranilnic je doslej dobilo odloke za dovoljeni odlog plačil 11 hranilnic, odobrena pa je tudi izvenkonkurzna likvidacija.

Za 6 let so dobile odlog plačil tele hranilnice:

	datum odloka	obrestna mera
Občinska hranilnica, Vrhnika	30. marca 1935	3%
Mestna hranilnica, Črnomelj	1. aprila 1935	3%
Mestna hranilnica, Ormož	1. aprila 1935	2%
Občinska hranilnica Marenberg,	19. oktobra 1935	2%
Mestna hranilnica, Kamnik	30. decembra 1935	3%
Okrajna hranilnica, Kozje	16. marca 1936	?

	datum odloka	obrestna mera
Občinska hranilnica, Krško	2. aprila 1936	2 ⁰ / ₀
Mestna hranilnica, Brežice	18. aprila 1936	?
Mestna hranilnica, Ljutomer	15. maja 1936	3 ⁵ / ₀
Okrajna hranilnica, Rogatec	14. septembra 1936	2 ⁰ / ₀
Mestna hranilnica, Ljubljana	decembra 1936	4 ⁰ / ₀

Nadalje so zaprosile za odlog plačil, pa prošnje še niso rešene:

Hranilnica kmečkih občin v Ljubljani, Okrajna hranilnica, Konjice in Občinska hranilnica v Kostanjevici.

Mestna hranilnica v Kočevju je stopila v izvenkonkurzno likvidacijo dne 12. marca 1934 z odlokom ministra za trgovino in industrijo z dne 2. aprila 1935. Izvoljen je tudi že upniški odbor in vršila sta se tudi že dva naknadna ugotovitvena naroka.

Skupno število zaščitene hranilnic znaša 15, torej 51⁷/₀ vsega števila hranilnic. Zaščitene hranilnic so imele po računskih zaključkih za 31. december 1935 515⁹ milijonov vlog na knjižice in v tek. računih, torej 48¹/₀ vsega stanja vlog pri regulativnih hranilnicah, nadalje je znašala njih bilančna vsota 561.568 milij. din, kar tvori 48⁹/₀ bilančne vsote vseh regulativnih hranilnic v Sloveniji.

Drago Potočnik

OBSEG SVETOVNE TRGOVINE — RAZMAH SVETOVNEGA GOSPODARSTVA

Nemški državni statistični urad prizna sicer, da se je gospodarstvo v raznih državah močno poživilo, pravi pa, da je meddržavna blagovna izmenjava le malo napredovala. Sicer je bila mednarodna trgovina v tretjem letošnjem četrtletju po vrednosti za 4¹ % večja kot v drugem letošnjem in za 10 % večja kot v tretjem lanskem četrtletju, a ta prirastek je samo posledica višjih cen svetovnotržnega blaga. Obseg prodaje po teži in kubikih se je v tem razdobju povečal le za ca. 2 oziroma 5 %. Podamo pregled (v milijardah nemških mark).

Zunanja trgovina

	3. četrtletje 1935	2. četrtletje 1936	3. četrtletje 1936
52 držav			
Vsa trgovina	21 ⁵	22 ⁷	23 ⁷
Uvoz	11 ³	12 ²	12 ³
Izvoz	10 ²	10 ⁵	11 ⁴
26 evropskih držav			
Uvoz	7 ⁰	7 ⁵	7 ⁵
Izvoz	5 ⁷	5 ⁶	6 ²
26 izvenevropskih držav			
Uvoz	4 ³	4 ⁷	4 ⁸
Izvoz	4 ⁵	4 ⁹	5 ²

Poživljenje je bilo ovirano po političnih in gospodarskih razmerah v Evropi. Zunanja trgovina Italije je bila še vedno v znamenju sankcij in se le polagoma zopet vpostavlja. V Španiji so politične homatije dovedle do občutnega zmanjšanja zunanje trgovine in je bila v tretjem četrtletju za polovico manjša kot v drugem. Izvoz iz Sovjetske Rusije je padel, itd. Kljub temu je pa v večini evropskih držav šlo na bolje, uvoz se je poživil, prodajni pogoji so se izboljšali. V povečanem uvozu je na prvem mestu Velika Britanija, v izvozu Nemčija, Velika Britanija in Belgija.

Velik pogon je opazovati v izvenevropskih državah. Dvig uvoza zaznamujejo zlasti Zedinjene države, Kanada, Japonska, Brazilija, Avstralija, Nova Zelandija in Južna Afrika. Še večji napredek kot uvoz pa izkazuje izvoz prekomorskih dežel; skoraj v vseh teh deželah je bil izvoz večji kot uvoz. Čeprav je glavni činitelj to, da so cene izvoznega blaga bolj poskočile kot cene uvoznega blaga, moramo vendar reči, da so tudi izvožene množine narasle. Povišek izvoza se da razložiti po pomnoženi uvozni potrebi tako evropskih kot prekomorskih dežel. Če vzamemo glede vrednosti vse zunanje trgovine za leto 1929 številko 100, vidimo v poznejših letih sledeče odstotne deleže:

	Evropa	Drugi kontinenti	Skupaj
1932: 3. četrtletje	38'1	30'1	34'6
1933: 3. "	37'1	30'1	34'2
1934: 3. "	34'3	29'6	32'3
1935: 3. "	33'9	30'5	32'4
1936: 1. "	34'5	34'1	34'3
1936: 2. "	35'0	33'5	34'3
1936: 3. "	36'5	34'6	35'7

Vobče je imela svetovna zunanja trgovina v zadnjih letih približno tretjino obsega iz leta 1929.

* * *

Kar se tiče svetovnega gospodarstva v zadnjem času vobče, moremo govoriti o izboljšanju. V nekaterih deželah moremo govoriti celo o zopetni izrecni visoki konjunkturi. V industrijskih deželah je povečini brezposelnost še zelo velika, kar povečuje socialna trenja. Mnogo je k dvigu pripomogla konjunktura oboroževanja, dočim se mednarodna izmenjava blaga, kakor smo že videli, ni posebno ojačila. Centralne banke so dobile zopet staro kreditnopolitično prostost in se to povsod čuti.

Zelo se poživljenje gospodarstva pozna v Belgiji, Veliki Britaniji in v skandinavskih državah. V Japonski se je pričelo ozdravljenje že pred petimi leti in se je razmah sedaj seveda nekoliko ustavil. V Zedinjenih državah se more označiti napredek v zadnjem letu kot največji med vsemi državami in se bližajo Zedinjene države sedaj v hitrem razvoju stanju leta 1929.; brezposelnost je pač še zelo velika, a je padla v novembru pod 9 milijonov napram 11 milijonom v januarju in znaša sedaj ob prehodu v novo leto morda le še 8 milijonov oseb. Vobče prevladuje mnenje, da se bližajo v Zedinjenih državah zopet časi visoke konjunktore. Gospodarski položaj Italije je nejasen, statističnih podatkov nimamo. Itd.

Trajno ugodna so poročila iz inozemskih sirovinskih dežel. Kanada je mogla svoje prevelike pšenične zaloge normalizirati, poživljenje se pa javlja tudi v nepoljedelskih okrajih. V Avstraliji in Novi Zelandiji je trajno dobri razvoj poljedelstva podpiran od obsežnih industrijskih investicij in živahnega stanovanjskega stavbarstva. V teh dveh deželah je brezposelnost že skoraj neznana. Tudi Južna Afrika je še nadalje v znamenju vioke konjunktore, pri čemer ima slejkoprej veliko vlogo razmah v pridobivanju zlata. Prav tako more z malimi izjemami tudi Južna Amerika govoriti o dobri konjunkturi. Celo Kitajski se bolje godi; z opustitvijo srebrne vrednote v novembru 1935 se je odtegnila deflacijskemu pritisku in je bila na ta način bistveno razbremenjena tako na domačem notranjem trgu kot v izvozu. Pravtako so postali v Nizozemski Indiji in v francoskih kolonijah konjunktorni izgledi znatno ugodnejši kot so bili prej; razvrednotenje holandskega goldinarja in francoskega franka je konkurenčno zmožnost in rentabilitetni položaj teh krajev zelo zboljšal.

V evropskih agrarnih deželah se je poživljenje vobče nadaljevalo in večinoma še ojačilo. Da se položaj v teh deželah boljša, pišemo tudi na drugih mestih.

Splošno se more torej reči: Svetovno gospodarstvo se je kljub zapletenim političnim razmeram pričelo vsestransko boljšati; je sicer nekoliko izjem, ki pa splošno pravilo le potrjujejo.

Dr. V. Š.

ZNAMENITI SLOVENSKI TRGOVCI*

2.

Miha Stare

Leta 1790. se je rodil v Strohlinju 27, župnije Naklo pri Kranju podeželskemu kramarju Janezu Staretu in Mariji, roj. Kristan, sin Miha, ki se je pozneje razvil v enega naših prvih gospodarstvenikov starejšega kova in položil temelje za blagostanje svojega številnega potomstva.

V ljudsko šolo je hodil v Trgu (Feldhirschen) na Koroškem, kjer se je dodobra naučil nemščine, potem pa je spremljal očeta po sejmovih. Ko mu je oče Janez Stare, star 55 let, dne 13. maja 1807 umrl v Ljubljani, je bil sedemnajstletni Miha že toliko izurjen v kramarskem poslu, da ga je začel izvrševati sam. Med tem izbruhne l. 1809. vojna med Avstrijo in Napoleonom in Miha bi moral odriniti med brambovce nadvojvode Ivana. Rešil se je nadaljnje vojaške službe s tem, da se je poročil, star 19 let, z Nežo Markičevo iz Naklega, kupil 1809 hišo v Mengšu 89 ter začel v njej gostilno in kramarijo (odtod domače hišno ime »Kramar«).

Med francosko zasedbo (1809—13) je precej obogatel. Kmalu po odhodu Francozov je ustanovil v Mengšu (1818) pivovarno, ki je delovala do 1917. Po velikem požaru, ki je upepelil 1834 trg Mengeš razen cerkve, župnišča in grajščin, je zgradil pri Mengšu opekarno, prvo v kamniškem okraju. Opeka, ki se je tu izdelovala, je bila najboljšega

* Glej »Trgovski Tovariš«, 1936, štev. 8/9, stran 135.

blaga ter se je kmalu začela izvažati po vsem Gorenjskem do Ljubljane in še naprej. S strešno opeko iz svoje opekarne je prekril tudi svojo novo sezidano hišo in s tem zgledom vplival na druge, da so jeli opuščati staroversko in nevarno prekrivanje hiš s slamo.

Po smrti svoje prve žene, s katero je imel sina Janeza, roj. 5. decembra l. 1816. in hčerko Marijo, roj. 5. marca 1911 (pozneje poročeno s tvorničarjem svile Jožefom Gorjupom v Gorici), se je dne 23. februarja 1835 v drugič poročil z Marijo Jelovškovo z Vrhnike, ki mu je prinesla lepo doto in postala mali 7 sinov in ene hčerke.

Dne 30. marca 1837 je kupil Stare od Bernarda plem. Gasperinija graščino Veliki Mengeš 44 (Prinčeto grad, Gut Mannsburg), jo 1840 popolnoma prenovil in se 1841 preselil vanjo. Tu so mu bili rojeni sinovi Anton (8. junija 1843), poznejši njegov naslednik na tej graščini, Ferdinand (24. maja 1845), poznejši sodni svetnik, Jožef (8. februarja 1847) poznejši pristav finančne prokuratorje in vnet čitalničar v Ljubljani in še živeči Feliks (17. januarja 1850), poznejši graščak, veleposestnik in industrialec na Kolovcu pri Rovih. V Prinčelovem gradu je Miha Stare izvrševal, ko je oddal gostilno in kramarijo prvorojencu Janezu, vinsko trgovino na debelo, obenem pa je izdeloval tu na mrzel način žgane opojne pijače.

Dne 2. decembra 1839 je prešla tudi druga mengeška graščina, Veliki Mengeš 22 (Gornji grad, tudi Ravbarjev grad, Hof Mannsburg) od prejšnjega lastnika, Jožefa Rudeža, v Staretove roke. Podedoval jo je po Mihovi smrti njegov sin Miha (Miško), za njim pa (1903) Feliksov drugi sin Aleksander (Saša) Stare, ki je tod ustanovil vzorno gozdno drevnico.

Med 1840—1848 je prevzel Miha Stare užitninski zakup v Mengšu; obenem se je lotil kupčije z graščinami, katere je potem po parcelah odprodajal. Dobiček, ki ga je imel pri tem, se mu je med 1849—1853 še povečal z denarjem, ki mu ga je izplačala država za zemljiško odvezo kmetov v Podborštu pri Črnučah, podvrženih nekdanji mengeški graščini.

Leta 1845. je šel Miha Stare tudi med gradbene podjetnike. Z ljubljanskim trgovcem in podjetnikom Benjaminom Pichlerjem je med 1845—1847 sezidal za 66.923 fl. deželno prisilno delavnico, 1847—1849 pa južni kolodvor v Ljubljani.

Od 1850—1860 se je zvezal z Janezom Kalistrom iz Trsta, Francetom Kotnikom z Verda in Andrejem Lenarčičem z Vrhnike v velik sindikat za odkup užitnin in mitnin, ki je obsegal vso Kranjsko in Južno Štajersko, nekaj časa tudi mesti Prago in Linc ter imel v zakupu celo tržnice na dunajskem »Naschmarkt«, takrat največjem dunajskem trgu. Pisarna sindikata je bila v Gradcu; ravnatelj ji je bil Anton Dekleva iz Postojne.

Od vseh mnogovrstnih pridobitnih poslov, katerih se je lotil Miha Stare, ga je najbolj mikal posel gradbenega podjetnika, ki ga je izvrševal skoraj do smrti. Ko se je 1850 ločil od Benjamina Pichlerja, se je zvezal z Alojzijem Prašnikarjem iz Medije-Izlak pri Zagorju, ki je bil prav tak self made-man ko Stare, ter se je pozneje uveljavil kot industrialec (tvornica čistilnega prahu v Mekinjah pri Kamniku). Sezidala sta med 1853—1854 pol ure nad Kamnikom na desnem bregu Bistrice še danes delujočo državno smodnišnico, takrat največjo v Avstriji. Na

njenem mestu so stale prej žebbljarne in železarne Antona barona Codelija, ki so prešle 1836 v last ljubljanskega trgovca Edmunda plem. Andriolija. Miha Stare in Alojz Prašnikar sta zgradila med 1862—1863 tudi več odsekov železnice Maribor—Dravograd, 1869—1870 pa del železniških prog Beljak—Franzensfeste in Brenner—Brixen.

Dve leti pred svojo smrtjo, dne 18. avgusta 1870, je kupil Miha Stare od ljubljanskega žitnega trgovca Janeza Nep. Mühleisna za 74.000 fl. grad Kolovec pri Rovih, ki je bil do 1855 last grofov Hohenwart-Gerlachstein in ga dal takoj prepisati v deželni deski na svoje otroke iz drugega zakona, Alojzija, Frančiško, Miho, Antona, Ferdinanda, Jožefa in Feliksa. V njih imenu je do 1884 gospodaril na gradu njegov sin Anton Stare, dokler ni Feliks Stare pokupil vse deleže in tako postal 1887 edini lastnik Kolovca.

Že 1835, ob poroki z drugo ženo Marijo Jelovškovo, je bil Miha Stare izročil kramarijo, gostilno in pivovarno sinu edincu iz prvega zakona Janezu Staretu, poročenemu izza 1846 z Marijo Wolf iz St. Petra v Savinjski dolini. Ta je okoli 1850 kupil nekdanjo Svetinovo pivovarno v Kamniku in jo preuredil v kisarno, ki jo njegov vnuk Karl (Charles), roj. 1877, še danes vodi. Pivovarna je pod Janezom Staretom dobro uspevala in mengiško pivo se je izvažalo po vsej Kranjski. Tudi njegov sin, Julij Stare, roj. 1847, jo je, kakor tudi gostilno, prav uspešno vodil do smrti (16. aprila 1904). Julijeve dediči so jo nekaj časa nadaljevali, potem pa 1917 prodali pivovarski delniški družbi Union, naslednici Koslerjeve pivovarne v Šiški. Ta je obrat ustavila, 1918, ravno ko bi Staretova pivovarna slavila stoletnico svojega obstoja. Pivovarniško poslopje je danes last g. Alojzija Kanca, tvorničarja parketov in kvasa.

Miha Stare je bil poleg svoje vsestranske podjetniške delavnosti tudi izvrsten ekonom. Zboljšal je plodno zemljo na obeh, prej zanemarjenih graščinskih posestvih, jo dal prekopati in deloma posaditi s 15.000 sadikami žlahtnega sadnega drevja. Na svojih vrtovih je uvedel zgledno cvetličarstvo in zelenjadarstvo. Leta 1840. je na južni strani Mengeškega hriba celo zasadil dva velika vinograda, ki sta dajala kar dobro grozdje, a jih je kmalu opustil, ker so mu razni tatovi ne le kradli grozdje, ampak tudi poškodovali trsje, da je jelo pešati in na posled obnemglo.

Kot dolgoletni župan mengeski se je Miha Stare posebno izkazal po požaru l. 1834. Gledal je na to, da so se nove hiše po načrtu in pravilno zidale ter da so bile varno prekrите zoper nov požar. Izposloval je za Mengeš šest sejmov, ki so bili izvrstno obiskani in krili s svojimi tržnimi pristojbinami skoraj vse občinske izdatke. Sezidal je 1844 občinsko poslopje za shrambo sejmskih stojnic in dveh brizgaln, ki sta čez 40 let služile svojemu namenu.

Za cerkvene namene je daroval Miha Stare, ki je bil tudi cerkveni ključar župne cerkve, toliko, kolikor vsi Mengšani skupaj. Lepo znamenje Matere Božje v Mengšu je bilo sezidano izvečine ob njegovih stroških. Po požaru 1834 je daroval cerkvi veliki zvon, enega največjih na Kranjskem. V oporoki je zapustil 500 fl. za siromake in ustanovne maše.

Bil je tudi velik prijatelj šole. Po velikem požaru je skrbel za to, da se je poslopje za šolo in mežnarijo zopet sezidalo. Ob razširitvi

mengeške šole v dvorazrednico (1859) je prispeval 500 fl. k ustanovi za plačo podučitelja. Bil je vrsto let tudi krajevni šolski nadzornik.

Rod Mihe Stareta nadaljujeta danes v moškem kolenu Ferdinandov sin dr. Egon Stare, roj. 1882, sedaj odvetnik, hišni posestnik in zaslužni predsednik Jugoslovansko-češkoslovaške lige v Ljubljani ter Feliksov sin ing. Vladimir Stare, roj. 1889, industrialec v Pre-serjeh pri Radomlju in v Ljubljani. Njih otroci Egon in Leon, odnosno Vladimir Stare so pravnuki Mihe Stareta.

Miha Stare je pravi lik onih izredno nadarjenih in delavnih slovenskih pridobitnikov, ki so v prvih dveh tretjinah minulega veka vsestransko oblikovali naše gospodarsko življenje. Ni res, da bi bila v tej dobi industrija in veletrgovina izključno v nemških rokah. Lepa vrsta starejših naših pridobitnikov, ki jih je vse rodila slovenska mati, to nazorno dokazuje (Martin Hočevar, Janez Nep. Kalister, Nikolaj in Janez Knez, Franc Kotnik, Peter Majdič star., Andrej Malič star., Alojzij Prašnikar, Fidelij Terpinc itd.). Skoraj nobeden izmed njih ni imel v svojih mladih letih prilike za večjo izobrazbo, kakor jo je dajala ljudska šola. Zgled so poznejšim rodovom, kako prirodna darovitost, pridnost in podjetnost pomaga tistemu, ki zna izkoristiti dane prilike, v vsaki dobi in vseh razmerah, do blagostanja in veljave.

Viri: Cerkvene matice mengeške župnije; kranjska deželna deska pod: Mannsburg Gut, Mannsburg Hof in Gerlachstein; šematizmi ljubljanske gubernije 1834—48 pod Fabriken, Manufacturen etc. in Krain; podatki župnega urada v Mengšu in gosp. Feliksa Stareta. Slovestvo: Anton Koblar: Zgodovinske črtice o mengeški šoli (Letno poročilo trirazredne ljudske šole v Mengeši 1885/6, str. 4); isti: Na razvalinah Mengeškega gradu (dtto iz l. 1887/8, str. 7); isti: Nekdanji Mengšanje (dtto iz l. 1889/90, str. 6—8).

Dr. Rudolf Andrejka

DVA MOŽA

Dva moža iz gospodarstva bi radi našim bralcem predstavili, enega od te strani Atlantika, drugega od one strani. Za prvim, pred kratkim umrlim, nihče ne žaluje in nihče ne joka, drugega pa blagrujejo milijoni in milijoni. Prvi je sejal smrt, drugi vdihava življenje.

Bazilij Zaharov — trgovec smrti

Trenutek, ko je 27. novembra 1936 ohromeli 86 letni starček v svoji vili v Monte Carlu izdihnil svojo dušo in mu je močnejši gospodar, smrt, kateremu je vse svoje življenje služil, zatisnil oči, oni trenutek bi bili vsaj evropski narodi morali želeči, naj bi umrli Zaharov ne imel nobenega naslednika. V boj in smrt je peljal sinove Alp, Karpatov in Balkana, kmete iz Normandije in Bavarske, sinove juga in prostranih vzhodno-evropskih step — a vsi ti ga niso poznali. Strašne žalostne uestevilnih armad in celih narodov so šle mimo nas, a mi Zaharova nismo poznali. Njegova smrt kliče strahove iz zadnjih petdeset let evropske zgodovine še enkrat na plan.

Zaharov je bil najmočnejši oboroževalni industrialec starega sveta, eden najvplivnejših in najbrezobzirnejših članov mednarodne velefinance,

najbogatejši mož Evrope, če ne morda vsega sveta. Usoda narodov je bila zanj šport, načrti vlad so bili njegova skrivnost, bil je gospodar bančnih koncernov in petrolejskih družb, finančni ministri in generalni štabi so mu bili pokorni, kralji in pustolovci so bili njegovi zaupniki, kot posestnik vplivnega in podkupljivega časopisja je narekoval javno mnenje in je bil med prvimi vojnimi agitatorji.

Če bi bilo Zaharovo življenje odprto pred nami, bi tudi tedaj še potrebovali celo vrsto let dela, preden bi mogli opisati njegovo delovanje v vseh njegovih tisočeri prepletenostih. A on sam je naredil vse, da je sebe in svoje delo skrnil pred sodobnim svetom in celo pred svojimi »prijetelji«; priimek »Skrivnostni Evropejec«, ki so mu ga dali Angleži, je nosil Zaharov s polno opravičenostjo. Obdan je bil z vsemi skrivnostmi; pisatelji mnogih dežel in jezikov so hoteli spisati njegovo biografijo, pestrejšo in bolj pravljico kot vsak roman, a ni jim uspelo. Skrivnosti tega moža so ostale nepojasnjene; Bazilij Zaharov se je bal časnikařev in fotografov, in le malo imamo slik o njem; bal se je tudi policistov, še iz onih časov, ko je imel opravka s sodišči in ječami. Ni torej čudno, če so nastale o njem bujne legende, dasi je bilo ravno v odločilnih trenutkih okoli njega vse mirno in tiho.

Niti natančno ne vemo, kje je bil rojen in kakšne narodnosti je bil. Najbolj verjetno je, da je bil rojen l. 1850. v Carigradu in da je bil rusko-grškega rodu, oče Rus, mati Grkinja. Njegov oče je imel ob Zlatem rogu menjalnico; opravljal je svoje posle kar na prostem, na cesti sedeč. S štirinajstimi leti je šel Bazilij v Atene, je bil tam trgovski nastavljenec, natakari, je snažil na cesti čevlje, je raznašal časopise, je bil tolmač, učenec v neki menjalnici itd. Bil je pa tudi v drugih balkanskih mestih. Slednjič je bil brez dela in nikdo se ni brigal zanj. Občudovali so ga pa zaradi izredne njegove nadarjenosti za jezike; poleg »maternih jezikov« ruščine, grščine in turščine se je v občevanju z inozemci popolnoma naučil sedem drugih jezikov ter jih je gladko in brezhibno govoril.

Ta jezikovna nadarjenost mu je zgradila most, preko katerega je prišel do začetka nenadnega vzpona do moči. V Sofiji je bilo to. Angleški tovarnar orožja Vickers je bil tedaj tam; hodil je po Balkanu glede nabave orožja. Iskal je tolmača. Vrtar hotela, v katerem je Vickers stanoval, ga je opozoril na svojega brezposelnega sorodnika Zaharova, tedaj 20 let starega. Prvi sestanek Vickersa in Zaharova se je zaključil s sejo v turškem vojnem ministrstvu, ki je dala Vickersu milijonsko naročilo, Zaharovu pa provizijo, ki je dala obratno glavnico za njegov dvig. Kakšen je bil delež Zaharova pri tem naročilu in kakšne zveze je imel že prej s turškim ministrstvom — v prvi vrsti v špionažne svrhe —, to ni bilo nikdar objavljeno; znano je le to, da je znašala ta njegova prva od Vickersa mu plačana provizija nekoliko sto tisoč funtov. Že 100.000 funtov je v našem denarju — sedaj — nad 20 milijonov dinarjev. Povedati je treba, da se je godilo vse to okoli leta 1870, torej v letih, ko Bosna in Hercegovina še nista bili okupirani, v časih, ki so za nas že davno minuli. Tudi Bolgarija je bila takrat še turška.

Vickersu je bilo v Sofiji posebno to všeč, ker mu je Zaharov rekel, da pride pravkar iz ječe, in sicer čisto odkrito. S sodišči in ječami je imel Zaharov menda že v prav zgodnji mladosti dosti opravka. Vedeli so, da je nekoč bil v Carigradu zaprt zaradi tatvine, in govorilo se je celo, da je pri begu iz ječe v Atenah nekoga umoril, ki mu je bil pri begu na poti.

Po kupčiji v turškem vojnem ministrstvu je vzel Vickers Zaharova s seboj v Anglijo; vendar pa o prvih letih njegovega bivanja v zapadni Evropi ne vemo dosti. Beremo, da je bil na Danskem, pozneje v Algeriji, in slišimo tudi, da mu je kupčija z oranžami izborna nesla. Resnica bo pač ta, da je bil Zaharov od prvih svojih dni v Angliji v službi Vickersa, velike angleške tvrdke orožja. Vsekakor je bil štiri leta po srečanju v Sofiji glavni potnik Vickersovih orožnih tovarn, je gladko govoril že osemnajst jezikov in je zaslužil denarja, kolikor je pač hotel. Že so ga poznali v Parizu ravno tako dobro kot na borzi v Londonu. Bil je izboren opazovalec in hkrati kupec orožnih delnic ter je obenem spoznal način, kako se vojne delajo. Vojne je potreboval; kajti kjer je divjala vojna, sicer ni rasla pšenica, pač pa je uspevala njegova kupčija.

Prve velike milijone si je zaslužil v Balkanski vojni 1878/79. Dobavljal je kot zastopnik Vickersovega podjetja granate in topove in puške vsevprek, Rusom in Turkom — ti so se borili med seboj —, Srbom in Bolgarom, Grkom in Makedoncem. To je bil sploh njegov trgovski princip, da dobavlja na obe strani; in temu načelu je ostal zvest do najnovejšega časa, ko je v grško-turški vojni pred poldrugim desetletjem prodajal svoje smrtonosno orožje obema strankama.

Njegov vpliv je rasel od leta do leta. Že je imel vohune v evropskih ministrstvih in že se je bil naučil umetnosti, da je povsod zraven in udeležen, ne da bi bil sam posebno viden in v ospredju. K vsemu temu je prišla še druga velika sreča v njegovem življenju. Še mlad se je bil na vožnji iz Marseille-a v Pariz, seznanil z neko špansko grofico in sta se hotela poročiti. A njena družina je bila proti zakonu, saj Zaharov ni imel še nobenega imena. Grofica se je morala poročiti z vojvodom Villafranca, imela je pa še vedno zveze z Zaharovom. In šele leta 1924. jo je 68 letno, po smrti njenega moža, peljal 74 letni Zaharov pred poročni oltar; tri leta nato jo je spremil do groba.

V pričetku te romantične ljubezni je bila pa tudi kupčija vmes. S posredovanjem vojvodinje Villafranca je v teku dveh mesecev dobil Zaharov v Španiji za svoje podjetje naročilo v višini več kot 30 milijonov funtov. Zahvala tvrdke ni izostala; imenovan je bil za generalnega direktorja. Od tedaj naprej je delal večinoma le na svoj račun; nekoliko let po imenovanju Zaharova za generalnega direktorja so bile vse Vickersove orožne tovarne v njegovih rokah in kmalu je kontroliral vso angleško orožno industrijo. Z nakupom odločilnega paketa delnic francoske tovarne orožja Schneider-Creuzot je zlomil francosko konkurenco in kmalu nato so imeli njegovi zastopniki prvo besedo pri sejah upravnega sveta ruske orožne tovarne Putilov, ki je obenem dobavljala orožje tistim deželam Balkana, ki niso kupovale pri Vickersu!! In nato je prišla svetovna vojna.

Že prej je ni bilo vojske, kjer bi ne bil on zaslužil. Financiral je Druze, Abd el Krima, bil je tihi prijatelj Venizelosa in mu je dajal denar, nobena vojna na Balkanu pred svetovno vojno se ni vršila brez njegovega sodelovanja, financiral je puč bivšega avstrijskega cesarja Karla v Ogrski, dobavljal je orožje antanti, ruskim boljševikom, mehiškim upornikom, vsem upornikom v Južni Ameriki itd. itd. Iz krvi milijonskih človeških žrtev je zraslo njegovo milijonsko premoženje; in če so ga imenovali najbogatejšega moža Evrope, to pač ni bilo pretirano. Onih 20 milijonov funtov, ki jih navajajo kot njegovo zapuščino, so pač le majhen del nje-

govega premoženja, obstoječega tudi iz gradov in palač, iz slik in draguljev itd.

Koliko je bil udeležen na izbruhu svetovne vojne in koliko je tam zaslužil, se ne da ugotoviti. Skozi štiri leta je bil veledobavitelj polovice sveta. Bil je vladar angleške in francoske industrije orožja, in Clemenceau ga je imenoval »šesto velesilo«, pri kateri se je bilo treba zglašiti, če je kdo hotel vojsko začeti. In Zaharov ni nikdar rekel »ne« ter je dobavljal na vse strani. Bil je kralj topov, trgovec smrti. Vojna zanj ni imela strahot, bila mu je kupčija.

Njegovi so bili tisoči in tisoči železniških kilometrov v vseh delih sveta, imel je odločilen vpliv pri Standard Oil Co in pri Royal Dutch Shell Co, bil je neomejeni vladar družbe »Société Générale des Huiles des Pétroles« z njenimi bankami in sto in sto milijoni frankov. Bil je nepremagljivi mojster borzne igre in general cele armade agentov po vseh delih sveta. Pod njegovim vplivom je bila Banque de l'Union Parisienne in tudi Francoska banka; v svoji igri z milijoni je dobil v ameriških skupinah obeh Morganov izborne sodelavce. Bil je eden največjih mednarodnih založnikov ter lastnik vplivnih časopisov, v Londonu je bil med največjimi posestniki hiš in v Parizu so bile cele ulice njegove. Znamenit je njegov grad Balincourt, njegova palača v Parizu, grad v Londonu in vila v Monte Carlo, kjer je preživel zadnja svoja leta.

Res je včasih tudi kaj dal, a o njegovih dobrih delih smo prav tako malo poučeni kakor o njegovih kupčijah. Znane njegove ustanove ga častijo bolj kot veleindustrijsca kakor pa kot človeka.

Svet ga je seveda častil. Od vseh časti in odlikovanj je bil ponosen le na naslov »sir« in na »peer«-sko čast ter na Veliki križ francoske častne legije.

Nobene prave domovine ni imel in nikjer ni mogel najti miru. Njegove palače so bile navadno prazne, on je pa iskal na potovanjih pomirjenja. Najbrž je vedel, da ga razen par ljudi nihče ne mara. Od vseh bajk o njem je najznačilnejša sledeča: Med svetovno vojno je prišla revna mati k njemu in mu je rekla: »Vi ste vendar tako mogočen gospod, Vi zmorete vse! Ali ne morete napraviti vojni konec?« Nato je odgovoril Zaharov: »Saj vendar ne bom sam sebi kupčije pokvaril!«

Tudi on je umrl in je moral oditi v večnost. Umrl je in nihče ne žaluje za njim.

Roosevelt kot človek

V zadnji številki »Trgovskega Tovariša« smo pisali o ameriških predsedniških volitvah, o Rooseveltu in Landonu. Volitve so se izvršile in je bil z veliko večino izvoljen Roosevelt. Najprvo bomo zapisali par značilnih izjav o njegovi izvolitvi:

Druga izvolitev Franklina Delana Roosevelta za ameriškega predsednika je revolucija. Vsaka druga beseda bi bila preslaba za označenje dogajanja v Ameriki. Tudi v Ameriki ni nihče pričakoval, da si bo Roosevelt od 48 držav priboril 46. Zdi se, da je povrnitev Amerike k metodam prostega gospodarstva in neomejenega individualizma končno veljavno preprečena. Izvolitev Roosevelta se more čisto mirno primerjati z zmago Lincolna v secesijski vojni (Lincoln izg. linkn). Roosevelt ima prosto pot pred seboj, prostejšo kot jo je imel leta 1932. Kajti sedanja

izvolitev je bilo ljudsko glasovanje o zelo osebni gospodarski politiki predsednika, ki jo more voditi sedaj z vso drugo močjo kot jo je vodil doslej. Velekapital je izdal ogromne vsote za Landona, on je pravi premaganec; in preko njega bo sedaj Roosevelt šel. Revolucionaren moremo imenovati izid volitev zato, ker je prejel predsednik od ameriškega naroda nalogo, da gre po svoji začrtani poti naprej, a bolj radikalno kot je hodil doslej. Narod vidi v njem svojega moža. Roosevelt je med onimi redkimi, ki so spoznali, da Amerika ni več dežela neomejenih možnosti, temveč da je tudi tam neka končna meja in da je prišel čas, ko mora država poseči vmes in ko nudi nadrejena organizacija edino možnost, da se prepreči popoln kaos. Kot da bi hotela narava pokazati, da ima Roosevelt prav in da posameznik nič ne more, je poslala ono katastrofalno sušo, ki jo moremo imenovati maščevanje zemlje za nepremišljeno in egoistično dejanje ljudi; izruvali so travo in sejali so žito, a narava je dala samo toliko vode, kolikor je zadostuje za živinorejo. Ta katastrofa je Amerikanecem morda bolj kot vsak politični ali socialni dogodek odkrila resnico, da proti elementarnim silam posameznik ničesar ne zmore, če mu skupnost ne pomaga; skupnost pa mora delati po nadrejenem načrtu. Pri zadnjem volivnem boju ni šlo za to, ali so bile posamezne odredbe zadnjih štirih let pravilne ali ne, temveč zato, ali se bomo povrnili k metodam brezobzirnega boja vseh proti vsem ali pa če bo skupno ameriško usodo v bodoče v še ojačeni meri in po načrtu vodila močna krmilna roka. Ogromne množice so morale to nevedé čutiti, sicer bi bil izid volitev drugačen. Rooseveltovo delo v zadnjih štirih letih je bilo samo predigra za odločilni obrat, ki naj se izvrši v bodočih štirih letih. Reformator Roosevelt odstopa, revolucionar Roosevelt prime za krmilo Amerike.

Rooseveltova zmaga ni zmaga stranke, temveč je z m a g a n j e g o v e o s e b n o s t i, njegove neoporečne popularnosti. Izid volitev nam pravi, da ameriško ljudstvo ni več zadovoljno z dosedanjimi parlamentarnimi metodami, izreklo se je za Roosevelta. Pa je bilo celih 80 odstotkov časopisja proti njemu in za Landona ter je časopisje neprestano predočalo ljudstvu strašilo Rooseveltove diktature. Z izvolitvijo je dobil Roosevelt polno moč za štiriletno delo in za izvršbo svojih reformnih odredb. Nič ni pomagalo, če so mu očitali fašizem, komunizem, stremljenje po diktaturi. Obenem so pa ti očitki tudi dokaz, kako se v volivnem boju pojmi zmešajo in se vsevprek operira s komunizmom, fašizmom, socializmom, diktaturo, liberalizmom in demokracijo.

* * *

Rekli smo že, da je Roosevelt v Ameriki izredno popularen. Poleg zaupanja naroda v njegove politične metode pripomore k temu tudi njegova postava, njegov obraz, njegov glas, ki je kakor nalašč ustvarjen za radio, njegova svetska okretnost. Nekdo primerja njega in Landona ter pravi: Roosevelt je bolj popularen, boljši govornik, zanimivejša osebnost; Landon je v javnosti le še malo časa znan, je zelo stvaren, v svojem delokrogu zelo uspešen, a tudi prav zelo suhoparen.

Morda bo kdo rekel, da so to malenkosti. Pa niso. Amerikanec W. I. Palme piše: O s e b n o s t obeh kandidatov bo — poleg drugega — znatno vplivala na odločitev volivcev. Strankarski programi niso več tako jasno orisani kot so bili prej; le osebnosti obeh glavnih kandidatov ostaneta jasno očrtani na njiju političnem ozadju. Od njiju vplivanja na množice

volivcev bo v veliki meri zavisen uspeh v borbi za najvišji narodni mandat. Zato hočemo videti Roosevelta tudi kot človeka.

Zedinjene države Severne Amerike od časov Teodorja Roosevelta dalje niso poznale predsednika, ki bi bil narodu tako blizu kot mu je sedanjí predsednik Franklin Delano Roosevelt. Nikdar prej še ni ameriški narod svojega predsednika tako dobro poznal kot ga pozna sedaj, nikdar prej se za njegovo osebnost ni toliko menil kot se sedaj. Vsak Amerikanec je že videl ta prijazni obraz s prikupnim nasmehom, bodisi na sliki ali v resnici; električni valovi so nesli glas ameriškega predsednika v najbolj oddaljene kote in kože prostrane dežele. Narod pozna vsak korak njegovega uradnega delovanja in mu je njegovo zasebno življenje tako znano kot življenje soseda ali prijatelja. Roosevelt se nikdar ni obdajal s tajnostmi ali se pa v Beli hiši javnosti odtegoval; čutil si je v dolžnost, da vrne narodu zaupanje, katero mu je izkazal v usodni uri odločitve. Vseeno se pa narod sprašuje: Ali je Roosevelt še tisti kot je bil pred štirimi leti? Ali niso morda ta štiri leta, ko je imel v rokah izredno moč, njegovega značaja spremenila? Ali živi, misli in čuti za Rooseveltovim nasmehom še Roosevelt iz leta 1932. ali je pa to drug človek, ki se skriva za nam poznano krinko? Ali je Roosevelt s prevzemom diktatorske moči prevzel tudi nekaj diktatorskih lastnosti, kakor nekateri trdijo? Ali ne bo svojega mandata zlorabil in izvedel svoje ideje na preveč radikalen način? Ali je sploh še za štiri nadaljnja leta kos naporom ameriškega predsednika?

V svojem videzu ne kaže Roosevelt nobenih znakov napora, ki mu ga nalaga njegova odgovorna in težka služba, služba prvega eksekutivnega uradnika države. Tudi opaziš malo onih črt, kakor jih čas in skrb vdolbeta v obraz in psiho človeka, ki nosi tako težko odgovornost. Mussolini in Baldwin in celo Hitler, ki nosi največje ljudsko breme šele tri leta, so se postarali; in zlasti prva dva se menda včasih prav trudita, da pokažeta oni mir in ono brezskrbnost, ki jo mora pokazati človek na tako vplivnem mestu. Najbrž so vsi trije trudni in polni skrbi, ko odložijo svojo uradno obleko in postanejo zasebniki; njih uradnemu nastopu manjka pogosto prirodnost.

Roosevelt je priroden in neprisiljen, tudi kot predsednik. Njegova uradna obleka je obenem njegova vsakdanja obleka. On je človek, tudi če govori kot predsednik svojemu ljudstvu. To je redka lastnost in veliko čudo na njem. Obraz sveta se je v zadnjih letih močno spremenil, druge voditelje je čas potegnil za seboj in jih preoblikoval, kot se brusi kamenje v potoku. A Franklin Roosevelt je ostal isti kot je bil prej. Morda zato, ker je spreten krmar, ki zna izrabiti veter in se pusti nesti od viharja, namesto da bi se boril proti njemu, ki pa kljub temu zna po možnosti obdržati svojo smer, a nikdar ne za ceno varnosti ladje in moštva.

Rooseveltovo smehljanje je preživelo umorna leta, ki jih je preživel kot predsednik v Beli hiši, ono ni izgubilo ne svoje stalnosti in ne svojega bleska. Pač je postal obraz bolj poln ter so se gube in gubice okoli oči in nosu z leti poglobile, a obraz je še vedno obraz zdravega športnika, ki ga svet že več let pozna.

Oni, ki so prišli s predsednikom v osebne stike, potrjujejo, da se tudi bistvo moža, ki že nad štiri leta skrbi za blagostanje 130 milijonskega naroda, ni spremenilo. Franklin Roosevelt je še vedno ljubeznivi, smejoči se, šaleči se in odrezavi mož, ki si je kot mornariški asistent, kot guverner in kot predsedniški kandidat pridobil srca vseh tistih, ki so ga mogli

osebno spoznati. Skrbipolna služba, ki jo je skozi štiri leta opravljal v eni najbolj kritičnih dob ameriške zgodovine, mu ni škodovala in ga ni spremenila. Ko so drugi predsedniki postali trudni in razočarani ter so se starali, je ostal Roosevelt mlad, svež ter poln zaupanja in dobre volje.

Z istim ognjem in z isto silo je šel Roosevelt v volivni boj kot takrat, ko je v svetovni vojni inšpiciral ameriško bojno organizacijo v Franciji in ko so mu rekli »parni stroj«. Njegov živahni temperament in njegova neumorna energija dovajata napetost, njegovo atletsko telo je stroj, čigar delazmožnosti ne more zmanjšati ne njegova lokalna ohromelost in tudi ne začasna preobremenjenost.

Če bi zgodovina iskala ime za F. Roosevelta, bi ne mogla dobiti boljšega kot »cheery leader« (čiri lider); po slovensko bi se to reklo »vedno dobrovoljni, sončni, vedri voditelj«. Njegova bitnost je najtemnejše dneve naroda orosila z optimizmom. Sicer je Roosevelt bil proti temu, da bi bil s svojim značilnim nasmehom v sliki ovekovečen in je dal svoj portret v galeriji Bele hiše preslikati; očitno se je bal, da ne bi poznejši rodovi to smehljanje napak tolmačili, ker bi jim manjkalo ozadje osebnosti. A sedanji rod, živeč pod čarom tega smehljanja, more le obžalovati, da je resna senca Bele hiše padla tudi na prijazni odkritosrčni obraz Roosevelta.

Roosevelt ima danes v višji meri čut za veliko odgovornost kot ga je imel prej, njegovi odloki prihajajo počasneje kot prej, a z isto gotovostjo in zanesljivostjo. Njegov pogled gleda bolj v bodočnost kot v sedanost, odkar so največje nevarnosti sedanosti premagane. Predsednik misli danes bolj na sodbo zgodovine kot na bežno sodbo sodobnikov; sodbi strankinih pristašev je pa itak že davno odrasel. To zgodovinsko pojmovanje se pozna sedaj večkrat v njegovem resnem pogledu, ko mu izgine smehlaj z obraza. Tedaj postane njegov obraz obraz skrbnega hišnega očeta, ki bi svoje skrbi rad pred svoji skril, obraz trgovca, ki je pred težkimi odločitvami.

Njegovi nasprotniki sklepajo iz tega, da ima skrbi glede bodočnosti svojega programa. Slabo bi bilo za narod, če bi ne bilo tako. A njegove skrbi se ne tičejo usode njega samega, temveč usode naroda. So pa to neogibne skrbi resnega družinskega očeta.

* * *

Kako dober je Roosevelt in kako plemenit je njegov značaj, nam kaže razvoj njegove ustanove,

Warm Springs

imenovane.

V letih 1916. in 1921. je razsajala v ameriških Zedinjenih državah strašna epidemija, znana nam z imenom otroška paraliza. Napadla je tudi odrasle, med njimi popolnoma zdrave osebe. Med žrtvami je bil tudi sedanji predsednik Roosevelt. Noge so mu popolnoma ohromele. Vse treniranje prvih bolezenskih let, izvedeno z neverjetno energijo, vsa zdravniška veda in pomoč, vse to je pomagalo le v prav neznatni meri. Med številnimi ljudmi, ki so poučevali vprašanje te epidemije, je bil tudi George Foster Peabody iz Columbie v državi Georgia. Na njegovem posestvu je bilo mnogo toplih vrelic, in pokrajina je bila znana daleč okoli kot »Warm Springs« (warm — topel, spring — vrelec, springs — vrelici).

Po poročilih je bil ta okraj že v indijanskih časih svet, in Indijanci so zdravili v topli vodi zlomljene kosti in druge poškodbe. Leta 1926., ko

je začel Peabody z raziskovanjem vrelecev, se je razprostil tam gozd hrastov, pinij in grmovja, pa tudi strupenih rastlin. Tla, iz katerih prihajajo vreli, so iz granita in bazalta. Povprečna toplota vode je 35—37° C; prihaja iz velikih globočin in v zelo velikih množinah in ima prav izredno zdravilno moč. Po zadnjih raziskovanjih fizikokemika dr. Bandischa je med največjimi prednostmi vrelecev ta, da propušča zdravilne ultraviolettne žarke več metrov globoko, dočim jih navadna voda že par centimetrov pod gladino absorbira.

Peabody je povedal svojemu prijatelju Rooseveltu, kakšen dragocen dar se nahaja na njegovem posestvu, in Roosevelt je takoj sklenil, da bo zdravilno moč vrelecev preskusil na lastnem telesu. Leta in leta se je boril proti bolezni in je imel le neznatne uspehe; zakaj ne bi poskusil enkrat še z novo metodo? Prva njegova pot v Warm Springs je bila kot nekakšna ekspedicija. Vse so morali vzeti zanj s seboj; skoraj edino, kar je mogel ta kraj nuditi, so bili topli vreli sami. Roosevelt si je dal pritrditi plavalni pas okoli prsi in se je dal nesti v vodo. Ko je bil nekaj časa v vodi, je odkril neki naravni zakon, ki ga je bil Arhimed opisal, sicer že pred par tisoč leti, ki je pa prišel bolniku šele sedaj prav do spoznanja in mu je vlil novega veselja do življenja: njegovi udje so postali vsled vzgona vode navidezno lažji, in sicer za toliko, kolikor je tehtala odrinjena voda. To je trinajst štirinajstink telesne teže. To se pravi, da je mogel tu v vodi prvič po obolenju zopet dvigniti noge. Mogel jih je brez posebnih težkoč in brez pomoči rok potegniti skoraj pod prsi, kar mu na bolniški postelji kljub največjemu naporu ne bi bilo nikdar mogoče. Izven vode je že premikanje stopala povzročalo čezmerno potenje, ker je bil napor pač prevelik.

Toplota in dragocena kakovost vode sta Rooseveltu dovolila, da je bil vsak dan po cele ure brez utrujenosti v vodi. Kmalu je mogel potisniti vodo menjaje se z desno in levo nogo nazaj. Od hrbtenice izhajajoči glavni živci še niso bili popolnoma ohromeli in še je bilo nekaj mišic v njegovih nogah, ki so se mogle udeleževati. Izven vode ti živci in te mišice niso bili dosti močni za pregibanje udov, mogli so se pa z vsakdanjo vajo v vodi okrepiti in ohromele ter izginule živce in mišice vsaj deloma nadomestiti. To je bilo osrečujoče spoznanje Roosevelta v Warm Springs.

Po nekaj tednih je bil toliko okrepljen, da se je mogel s plavalnimi gibi bližati bregu in da je mogel iskati tla pod nogami. Ko je stopil na tla, se je previdno, korak za korakom, premikal proti bregu. Najprvo so mu bolele iz vode le njegove rame, nato pa že prsi itd. Centimeter za centimetrom je šlo naprej, vsak centimeter je pomenil velik napredek. Vso zimo je ostal Roosevelt v Warm Springs. Naravne zdravilne moči vrelecev so tudi nekaj pripomogle, in na koncu prvih mesecev v Warm Springs je imel Roosevelt zavest, da je ozdravljenje mogoče.

Ustanovitev zdravilišča

Od Peabodyja je kupil Roosevelt vse ono vrelo ozemlje in je ustanovil l. 1927 »Georgia Warm Springs Foundation« (foundation, izgovori favn-dejšn — ustanovitev, ustanova, štipendija). Ta ustanova naj bi zbrala sredstva, na kojih podlagi so postali Warm Springs ena največjih dobrodelnih podjetij. Edzel Ford, sin Henryja Forda, in drugi milijonarji ter človekoljubi so prispevali poleg Roosevelta samega znatne vsote za izgraditev novega kopališča. Skoraj 3000 oseb v starosti od treh do šest-

desetih let se je v prvih šestih letih kopališnega obstoja zdravilo v Warm Springs in več kot polovica jih je bilo toliko ozdravljenih, da so mogli zopet pričeti s svojim delom. Je pa to samo dobrodelna ustanova, pri kateri nihče ne išče dobička. Cene, ki jih bolniki plačajo, so za ameriške razmere zmerne. Bolnika odpustijo šele tedaj, ko je kolikortoliko ozdravljen.

Način zdravljenja je sledeči: Večino dopoldneva zavzamejo kopeli in podvodne masaže. Bolniki ležijo v vodi, bodisi na prostem ali v posebnih lopah, in jih tam po natančnih zdraviliških predpisih masirajo. Šele, ko so po kolikor možni razbremenitvi vseh nerabljenih mišic potom vzgonske sile vode njih ohromeli udje pasivno zgibani, se prične samostojno gibanje rok in telesa v vodi ter aktivni poskusi hoje na vodoravnih in poševnih tleh, da se roke in noge polagoma privadijo različnim obremenitvam. Nato se bolniki zopet po cele ure v vodi odpočijejo. Samo obraz je pri tem zavarovan pred soncem; telesa, ki je pod vodo, se sončna opeka ne prime. Toplotni ultravioletni žarki in posebni zdravilni učinki vrelcev odpravijo tudi revmatične in druge težave. Obenem povzroči dolgo bivanje v vodi dober tek in brez utrujenosti trdno in zdravo spanje.

Obiskovalcev je v Warm Springs posebno v zadnjih letih izredno veliko. Zanje so rezervirana posebna pota, da bolnikov ne nadlegujejo. Bolniške stolčke na kolesih vodijo z roko, sem in tja tudi z električnim ali bencinskim motorjem. Vsa kolonija je zgrajena kot mesto brez stopnic. Pacienti stanujejo večinoma v majhnih, prijaznih, pritličnih hišicah, ki so opremljene z vso moderno udobnostjo. Na vratih so večasih montirane takozvane »električne oči«, ki vrata avtomatično odprejo, če se bliža bolnik v stolčku ali na berglah.

Zaščitnik bolnikov

Veliko je vselej veselje bolnikov, če pride Roosevelt sam v Warm Springs. Zelo so ponosni na svojega »prvega križarja«, ki sedi danes v Beli hiši v Washingtonu. Roosevelt je zelo dobrohoten in ljubezniv človek, notranje očiščen po hudem boju s svojo težko boleznijo. Njegov prihod v Warm Springs prinaša toploto in ljubezen, in vdanost bolnikov napram njemu veže vso kolonijo s trdnimi vezmi. Svojih sotrpinov ameriški predsednik nikdar ne pozabi in jim, ko pride v kolonijo, zmeraj kaj prinese, vsakemu nekaj, pa najsi so to tudi le poštne znamke iz vseh delov sveta, poslane v Belo hišo po pošti.

Nekoliko proč od kolonije stoji Rooseveltova hiša, »The Little White House«, »mala bela hiša«. Tako se je imenovala že prej, preden je bil Roosevelt predsednik. Za hišo je park in poskusna poljedelska farma. Teoretiki in praktiki se zbirajo tam in debatirajo s predsednikom, kako in kaj. Kako je priljubljen, kaže najbolj dejstvo, da se je praznoval leta 1934. njegov rojstni dan v vseh ameriških Zedinjenih državah; zgodilo se je prvič v ameriški zgodovini, da se je ta dan praznoval tedaj, ko je dotičnik še uradoval. Kot poseben dar ameriškega naroda za predsednikov rojstni dan je bilo nabranih poldrug milijon dolarjev za Warm Springs, s čimer se je mogla ta tako dobrodelna ustanova še bolj izgraditi.

To je približno Rooseveltova slika.

USPEŠNO REKLAMNO BESEDILO

Brez števila vabilnih pisem dostavlja pošta dnevno naslovljencem, a ogromna večina teh tiskovin roma kmalu po prihodu v koš. Koliko nepotrebne truda, stroškov in razočaranja. In vzroki neuspeha? Veliko je kriva že napačna zunanja oprema razposlanih tiskovin, še več pa zakrivi slabo besedilo. Kolikokrat dobivamo še sedaj vabilna pisma s »tradicionalnim« začetkom: »v prilogi Vam pošiljamo«..., »priloženo prejmete«..., »dovoljujemo si Vam poslati«. Nadalje govori pismo o najmodernejših pridobitvah v obratu odpošiljatelja, o racionalnem izkoriščanju ljudi, strojev in materiala — vse brezpredmetna dejstva ali pa tudi samo hvalisanja, ki kupca niti najmanj ne zanimajo. Že začetek pisma ga dolgočasi in jedra pisma, do katerega pride ponudnik šele po dolgovoznem uvodu, prejemnik niti ne čita več.

Vzbudite zanimanje prejemnika že s prvimi besedami in polagoma zvodite njegovo zanimanje na svojo ponudbo. Zanimajo pa kupca njegove zadeve: njegove potrebe, njegov denar, njegov zaslužek, njegova trgovina, njegovo zdravje, njegova družina, njegova udobnost in njegov uspeh. Z zanimanjem bo zasledoval Vaše pisanje, prikrojeno za njegove razmere in z zanimanjem bo poslušal, kaj mu utegne koristiti v njegovem poslovnem ali zasebnem življenju. Pričnite pismo v drugi osebi in uporabljajte večkrat zaimke »Vi« in »Vaše«; pišite tako, kakor bi govorili s kupcem, če bi ga imeli pred seboj. Tako pisano pismo ne bo vsebovalo puhlih fraz, ampak bo živo in jasno povedalo, kar želite povedati glede prednosti in ugodnosti, ki jih dajete s svojo ponudbo.

Zanimiva in upoštevanja vredna so pravila, po katerih sestavlja angleški propagandist reklamna besedila. C. W. Frerk piše o njih v svojem članku »Neposredna reklama v Angliji«: »Kar se tiče besedila reklamnih tiskovin, se zahtevajo v Angliji pretežno psihološka dejstva. Ogibati se je treba splošnosti, splošnih fraz, tehničnih širokoveznosti; ogibati se je treba besed kakor 'najboljše', 'nedosegljivo', 'brez konkurence', 'prvovrstno' in podobnih superlativov. Govoriti je treba o vrednosti in predvsem o učinkih. Karkoli prodajamo, nikoli ne postavljamo predmeta v ospredje, ampak učinke, prednosti, ki jih nudi predmet kupcu. Nudi predmet zaslužek, govorimo o zaslužku. Nudi predmet udobnost in ugodje, govorimo o udobnosti in ugodju. Nikoli ne pozabimo, da konzervativnega Angleža predmet sam ne zanima, ampak le to, kar mu predmet nudi. Poudarimo torej učinek — ne vzrok.

Ne prodajajmo torej klavirjev — ampak domačnost, godbo in vesele večere.

Ne prodajajmo oblek — nego osebnost in nastop.

Ne prodajajmo čevljev — ponujajmo udobnost nog in veselje udobnih izletov.

Ne prodajajmo avtomobilov — nego potovanja, zabavne vožnje in pokrajinske prizore.

Ne prodajajmo življenjskih zavarovanj — nudimo občutek varnosti v družini.

Ne prodajajmo sadja — ampak zdravje, čisto kri in življenje brez zdravil.

Ne prodajajmo sladkarij — ampak užitek sladkega okusa, blaženost otrok.

Ne prodajajmo pohištva — nego dom poln udobja in lepote.

Ne prodajajmo knjig — pač pa veselje in prednosti obširnega znanja.

Ne prodajajmo gledaliških vstopnic — nego zabavo, pustolovščine in romantične vtise.

Ne prodajajmo igrac — povejmo, da imamo darila, ki osrečujejo otroke.

Ne prodajajmo tiska — ampak moč propagande.

Ne prodajajmo reklame — nego kratko pot k večjemu prometu in zaslužku.

Ne prodajajmo pisarniških strojev — pač pa prihranek časa, dela in denarnih izdatkov.

Ne prodajajmo stvari in reči — pač pa ideale, občutke, samozavest, udobnost, lepoto in zadovoljnost.«

Že pri površnem čitanju Frerkovih razmotrivanj bomo morali priznati, da vsebujejo navedena pravila res koristna navodila, ki bodo tudi slovenskemu propagandistu v prid, če jih bo pri sestavi reklamnih besedil upošteval. Veliko pa mu bodo pomagala tudi lastna opazovanja. Nikoli naj ne da tujega vabilnega pisma iz rok, preden ga ni proučil. V kratkem si bo prisvojil občutek kritičnega pa pravičnega presojanja dobrih in slabih vabilnih besedil in njegovi lastni izdelki mu bodo pri-
našali zaželeni uspeh.

I. V.

POMORSKA TRGOVINA JUGOSLAVIJE

V dobi 1929 do 1935 se je število ladij, ki so prišle v jugoslovanska pristanišča ali pa so odšle iz njih, precej menjavalo. Število odhajajočih ladij je stalno raslo in je naraslo od 92.000 v letu 1929 na 96.300 v letu 1935., pri odhajajočih ladjah je pa slika tale:

Leto	Število ladij	Brutotonaža
1929	91.913	14,937.000
1930	96.474	14,976.000
1931	101.135	16,678.000
1932	91.243	15,789.000
1933	92.120	16,440.000
1934	92.291	17,382.000
1935	96.300	18,399.000

Kakor vidimo, je tonaža z malimi izjemami stalno rasla in je bil leta 1935. dosežen višek. Tudi so ladje glede tonaže sedaj nekoliko večje kot so bile prej.

Blagovni promet Jugoslavije z inozemstvom po morju ima važno vlogo. Do leta 1929. je obseg pomorske trgovine Jugo-

slavije z inozemstvom stalno naraščal, nakar je padel; nato se je zopet dvignil, pa do konca leta 1935. še vedno ni dosegel onega iz leta 1929. Ves pomorski promet je bil v letih 1929. do 1935. sledeči:

Leto	Pomorski promet s tuzemstvom	Pomorski promet z inozemstvom
1929	643.700 ton	2,346.800 ton
1930	503.000 „	2,314.000 „
1931	527.800 „	1,973.100 „
1932	482.400 „	1,504.700 „
1933	465.900 „	1,639.600 „
1934	474.770 „	1,985.160 „
1935	507.318 „	2,184.900 „

Notranji pomorski promet je v letih 1929 do 1935 padel za 21'20/o, promet z inozemstvom pa le za 6'90/o. Dalje vidimo, da je pomorski promet s tuzemstvom mnogo manjši kot oni z inozemstvom; saj ima naše obrežje in njegovo bližnje zaledje precéj iste pogoje in ni blagovna izmenjava tako potrebna kot zamenjava z inozemstvom.

Pri razmotrivanju prometa v letih 1925 do 1935 moremo razlikovati tri dobe. Od 1925 do 1929 se je tuzemski promet dvignil za 68'30/o, promet z inozemstvom za 70'20/o. Potem pride doba krize, ko pade notranji promet za 280/o, inozemski za 360/o. Od tedaj naprej se prične dvig, pri notranjem prometu počasen, pri zunanem hitrejši.

Kako važen je pomorski promet naše zunanje trgovine, vidimo najbolje iz primerjanja vsega zunanjega trgovskega prometa s pomorskim prometom. Številke so téle:

Leto	Skupni obseg zunanje trgovine v tonah	Pomorski obseg zunanje trgovine v tonah	Odstotki tega prometa pri skupnem prometu
1929	ca 7,001.400	ca 2,347.000	33'5
1930	ca 6,246.800	ca 2,314.000	37'0
1931	ca 4,456.500	ca 1,973.000	44'2
1932	ca 3,278.400	ca 1,505.000	45'6
1933	ca 3,723.200	ca 1,640.000	44'3
1934	ca 4,460.000	ca 1,985.000	44'5
1935	ca 4,308.300	ca 2,185.000	50'7

Obseg naše zunanje trgovine (glede ton) je padel od 1929 do 1935 za 38'50/o, obseg zunanje pomorske trgovine z inozemstvom pa le za 6'90/o. Delež pomorske trgovine na skupni inozemski trgovini je rasel do leta 1932., je nato stagniral do leta 1934., a se je leta 1935. nenadoma dvignil na več kot polovico vsega inozemskega prometa.

Od vse inozemske pomorske trgovine zavzema uvoz samo 20 do 26 odstotkov, ostalo pride na izvoz. Odstotne številke so sledeče:

Leto	Uvoz	Izvoz
1929	26'3	73'7
1930	22'8	77'2
1931	24'3	75'7
1932	22'0	78'0
1933	22'2	77'8
1934	20'1	79'9
1935	22'9	77'1

Pri uvozu vse zunanje pomorske trgovine je rasel delež uvoza od 23'1% v dobi 1925/27 polagoma nakvišku in je prispel leta 1935. na 51'1%, dočim je delež izvoza v isti dobi narasel od 27'3 na 50'6%. Nerodno pri uvozu in izvozu je to, da je diferenca med njima tako velika. Ladje, ki izvažajo, so polno natovorjene, dočim imajo uvažujoče ladje svojo prostornino mnogo manje izrabljeno.

Jugoslavija izvažava v prvi vrsti sirovine in polfabrikate, torej množtevno blago, ki glede na današnje nizke cene ne prenese previsokih transportnih stroškov. Transportni stroški so pri izvozu našega blaga tako važni, da morejo v mnogih slučajih motljivo vplivati tudi na izvoz sam. To se ne tiče danes le lesa ali rud, temveč tudi agrarnih produktov, v prvi vrsti žita. In ravno vsled pomembnosti transportnih stroškov se je v zadnjih letih začela naša zunanja trgovina polagoma preorientirati na morski promet, ob istočasnem iskanju novih trgov. Dočim so še pred kratkim izvažali le malo predmetov po morju, v prvi vrsti les, cement itd., se zadevno število v zadnjih letih vedno bolj množi. Uvažamo pa po morju sledeče predmete: riž, južno sadje, kavo, loj, koks, premog, razne rude, sol, vreče in razne druge industrijske produkte. Bolj ko se preorientira naša zunanja na severne in zapadne dežele Evrope ter na dežele bližnjega vzhoda, tem pomembnejši postaja tudi pomorski promet.

Večina pomorskega prometa — 95 odstotkov — je osredotočena na šest pristanišč: Split, Sušak, Dubrovnik, Šibenik, Omiš in Metković. Podamo samo število ton v letu 1935.: Split 906.000, Sušak 484.000, Dubrovnik 298.000, Šibenik 242.000, Omiš 79.000, Metković 68.000. Vidimo rekord Splita in veliko vlogo Sušaka, dočim sta Dubrovnik in Šibenik v približni enakosti precej zadaj.

Na blagovni izmenjavi potom pomor. trgovine je udeleženih 70 držav, med njimi pa le 18 z več ko 1%. Med uvoznimi deželami imenujemo Anglijo, Holandijo, Poljsko, Nemčijo, Italijo itd.; med deželami, kamor izvažamo, pa Italijo, Holandijo, Anglijo itd. V skupni naši zunanji pomorski trgovini je Italija s ca. tretjino daleko na prvem mestu; druge države so daleč zadaj.

Zanima nas tudi, kakšen je v jugoslovanski zunanji pomorski trgovini delež zastav. Vidimo tole (v odstotki):

Dežela	1931	1932	1933	1934	1935
Jugoslavija	34'7	35'5	31'5	36'3	39'6
Italija	49'4	46'7	50'8	45'7	39'4
Anglija	4'7	6'4	11'3	6'0	4'—
Grčija	3'4	4'6	3'1	5'9	8'6
Nemčija	2'2	1'9	0'8	0'6	3'9
druge	5'6	4'9	2'5	5'5	4'5

Italijanska zastava ima v našem zunanjem pomorskem blagovnem prometu še vedno prvo mesto; padec leta 1935. je pač le posledica sankcij. Vzroka italijanskega deleža sta v prvi vrsti dva: 1. prvič je Italija, kakor smo zgoraj videli, v naši zunanji pomorski trgovini daleko na prvem mestu; 2. drugič razpolaga Italija z zelo obsežnim omrežjem morskih potov, tako da služijo njene ladje v veliki izmeri tudi izvozu in uvozu Jugoslavije. Kar se tiče našega lastnega deleža, vidimo, da stalno raste, z izjemo leta 1933. Napredek nam je tembolj očiten, če pogledamo nekoliko nazaj; l. 1927. na primer je znašal naš delež šele 24'6%. To je pač nekaj drugega ko dosedanjih 40%.

Na rastoči pomen pomorskega prometa v trgovini z inozemstvom je brez dvoma močno vplivala gospodarska kriza in depresija. Dva sta vzroka za to. Prvi tiči v preorientaciji uvoza oziroma izvoza, drugi pa v znižanju transportnih stroškov. Sodeč po sedanjih razmerah moremo z gotovostjo trditi, da razvoj v tej smeri še ni zaključen.

Tako poroča jugoslovanski zavod za pospeševanje zunanje trgovine.

NAŠE GOSPODARSTVO

OB PREHODU V NOVO LETO 1937

Optimizem, ki je bil delno razviden iz našega poročila v prejšnji številki revije, je bil utemeljen z marsikaterimi ugodnimi statističnimi podatki o razvoju našega gospodarstva v zadnjih mesecih. Tudi Narodna banka ugotavlja v svojem zadnjem četrtletnem poročilu (za dobo julij, avgust in september) izboljšanje v gospodarstvu radi dobre letine. Tudi podatki, kolikor so objavljeni za oktober in november, kažejo, da se nahaja naše gospodarstvo nadalje v vzgonu. Seveda moramo takoj ugotoviti, da razvoj konjunktura ni enakomeren v vseh pokrajinah naše države.

Predvsem je ugoden položaj v Vojvodini in sploh v žitorodnih pokrajinah naše države, dočim je slabši položaj v pokrajinah naše države, kjer kmetijstvo temelji pretežno na živinoreji. Toda tudi v teh krajih se polagoma opažajo ugodne posledice smotrene akcije hrvatskih in deloma slovenskih kmetov samih za dvig cen živine. Toda ugotoviti je, kakor smo poudarjali že v prejšnjih naših poročilih, da je za slovenskega kmeta položaj slabši, to pa radi višjih cen žita, katerega mora dokupovati za svojo porabo, poleg tega se tudi cene živini še niso v občutni meri izboljšale, končno pa traja kriza na našem lesnem trgu dalje. Ugodno znamenje za presojo konjunktura pri nas je stalno velika zaposlenost industrije. To pri nas pomeni več kot v drugih pokrajinah, ker je pri nas relativno zaposlen v industriji višji odstotek prebivalstva.

Razmere v žitorodnih krajih naše države so se izredno izboljšale, kar dokazujejo nešteta poročila iz teh krajev. Ker dosega kmet dobre cene za izredno velik pridelek, se pozna to tudi v drugih panogah. Število trgovin in obrti v Vojvodini narašča, kot je to razvidno iz poročila na zadnji seji zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Novem Sadu. Oktoberski donos zemljarine je bil izredno velik, kar se vidi iz najnovejše objavljene statistike ministrstva financ. Poleg tega je tudi ureditev kmečkih dolgov prinesla od kmetov velike vsote gotovine.

Kmetijski dolгови

Že v prejšnji številki smo prinesli nekaj podatkov o novi uredbi o likvidaciji kmečkih dolgov. Medtem so izšli tudi že pravilniki za to uredbo, in sicer: 1. Pravilnik za izvrševanje uredbe, 2. Pravilnik o nadzoru nad določevanjem razlike, ki se po odst. 3. čl. 10. uredbe pokriva z drž. obveznicami, 3. Pravilnik o zameni dolžniških listin z novimi obveznicami, 4. Pravilnik, kako je

ceniti vrednost zemljišč in ostale imovine kmetov-dolžnikov. 5. Pravilnik, kako se določajo parcele, ki se vštevajo v površino 50, 100 ha. 6. Pravilnik o uporabljanju in upravljanju posebnega sklada za ureditev kmetijskih dolgov in 7. Pravilnik o dajanju olajšav dolžnikom Priv. agrarne banke. Sicer so ti pravilniki datirani z 31. oktobrom, toda izšli so faktično kasneje, tako da so bili nekateri roki v uredbi radi tega zelo skrajšani. Dosedanje delo na izvrševanju uredb je pokazalo že mnogo hib uredbe in slovenski združniki obenem s hranilnicami so tudi že izdelali posebne predloge za novelacijo uredbe, v kateri se zavzemajo zlasti za to, da bi ostali kmetje-dolžniki še nadalje dolžniki denarnih zavodov, da jih ne bi bilo potrebno izročati Priv. agrarni banki, česar si ne žele niti kmetje sami, nadalje pa da bi se tudi pri dolgovih do 25.000 din uvedel pri zmanjševanju tega dolga individualni postopek, kar bi bilo vsekakor pravično.

Delo, ki je nastalo tako našim denarnim zavodom kakor tudi Priv. agrarni banki, občinam, upravnim oblastem in sodiščem, je izredno veliko in gotovo se bo vleklo zelo dolgo, najbrž leta in leta. Podoben primer smo že imeli v zgodovini našega kmeta, ko je delo na zemljiški odvezi po letu 1848. trajalo izredno dolgo.

Seveda nova ureditev kmečkih dolgov, kot se izražamo pravilneje, kakor pa bi bilo, če bi rekli: likvidacija kmečkih dolgov, predstavlja za slovenske denarne zavode, ki imajo svoja aktiva večinoma v kmečkih dolgovih, veliko nevarnost. Kajti ti zavodi bodo oddali skoro vsa svoja aktiva, za katera bodo dobili obveznice in obligacije, ostala pa jim bodo vsa pasiva v nezmanjšani višini. Radi tega se tudi vedno več zavodov zateka pod zaščito in po objavi v »Službenih novinah« z dne 22. oktobra je bil tudi rok za vlaganje prošenj za zaščito podaljšan za eno leto, t. j. do 23. novembra 1937.

Še eno se nam zdi potrebno poudariti ob urejanju kmečkih dolgov: nič ne vemo, kakšna pa bo bodočnost kmetijskega kredita pri nas. Dosedanji nosilci kmetijskega kredita ne prihajajo več v poštev, zasebniki se bodo naravnost ali posredno malo verjetno udeleževali kreditiranja kmeta. Tako bo preostalo državi, da se pobriga za kmetijski kredit v bodoče in najde zanj potrebna sredstva. To pa pomeni zopet centralizacijo kmetijskega kredita, od katere si ne moremo obetati prav posebno znatnih virov kredita za slovenskega kmeta.

Pospeševanje kmetijske produkcije

V okviru pospeševalnih ukrepov za domačo kmetijsko produkcijo omenjamo dve novi uredbi: uredbi o (obveznem) odkupu domačega bombaža in uredbi o pospeševanju svilarstva. Uredbi uvajata obvezen nakup domače svile in domačega bombaža, obenem pa uvajata v svrhu pospeševanja domače produkcije posebne takse na uvožene izdelke iz teh predmetov. Višina teh taks še ni določena. Upati je, da radi tega obremenitev uvoza ne bo preveč znatna, na drugi strani pa da bodo sredstva plodonosno naložena v povzdigo onih krajev, ki proizvajajo ta dva predmeta. Pripravlja se tudi akcija za pospeševanje ovčereje na podoben način.

V dobi trgovinskih pogajanj

V jeseni je stopila naša država v celo vrsto pogajanj z različnimi evropskimi državami. Že v teku leta so bile sklenjene nekatere nove trgovinske pogodbe kakor s Španijo in Grčijo.

Kontrola uvoza je privedla do trgovinskega sporazuma s Holandijo in Anglijo. Sankcijsko politiko je nasledila nova trgovinska pogodba z Italijo.

Najbolj pa je dala pobudo za številna trgovinska pogajanja izredno dobra letina pšenice. Letos se nahajamo v tem oziru v izredno dobrem položaju. Imamo izvrstno letino pšenice podobno kot ostale podonavske države, dočim je bila v ostalih izvoznih državah letina slaba. Na drugi strani pa je bila letina slaba tudi v uvoznih državah in tako se nahajamo v srečnem položaju, da se za našo pšenico pulijo vsepovsod. Ta položaj pa moramo izkoristiti, da prodamo obenem s pšenico tudi druge naše proizvode. Zaradi tega smo sklenili nov trgovinski sporazum s Francijo, ki je stopil v veljavo dne 16. decembra. Nadalje smo dobili letos nov trgovinski sporazum s Turčijo. Vodila so se pogajanja s Švico, ki pa miso bila ugodno zaključena, pogajanja z Madjarsko pa še trajajo. Obeta se nam tudi še nadalje več novih pogajanj, tako da je bilo letošnje leto v trgovinskopolitičnem oziru izredno živahno.

Mobilizacija denarnih zavodov

6% obligacijskega posojila mestne občine ljubljanske za mobilizacijo Mestne hranilnice ljubljanske je bilo od 10. oktobra do 20. novembra podpisanega nad 37 milijonov, dočim je znašala razpisana vsota samo 20 milijonov dinarjev. Poleg tega je mestna občina tudi dobila pretekli mesec izplačanih od Državne hipotekarne banke dovoljenih 30 milijonov dinarjev posojila in je s tem napravljen velik korak k mobilizaciji Mestne hranilnice. Tudi trgovinsko ministrstvo je ugodno rešilo prošnjo Mestne hranilnice za odlog plačil ter ji dovolilo 6 let odloga, obrestna mera za stare vloge pa je določena na 4%, kar je zelo ugodno za vlagatelje, zlasti če pomislimo, da je pri drugih denarnih zavodih, ki so dobili dovoljen odlog plačil, obrestna mera znatno nižja. Zaradi izboljšanja svojega položaja je Mestna hranilnica dala na prosto razpolago svojim vlagateljem njih stare vloge do 5.000 din. To je bila vesela vest za 20.000 vlagateljev hranilnice, torej za četrtno vseh vlog. Pokazalo se je, da vlagatelji niti ne dvigajo v velikih zneskih teh oproščenih vlog, ampak da jih še naprej puščajo v zavodu, s čimer dokazujejo zaupanje vanj.

Mestni občini ljubljanski je sledila mariborska občina, ki je tudi zaprosila Državno hipotekarno banko za posojilo 18 milijonov, katerega tudi namerava porabiti za vrnitev svojega dolga pri svoji hranilnici. Bilanca Mestne hranilnice v Mariboru izkazuje za 1935 vlog 112,4 milijona dinarjev, dočim so med aktivni znašala občinska posojila 29,54 milij., gotovine pa je imel zavod 0,6 milij. dinarjev.

Mestna občina Ptuj je sklenila razpisati tudi občinsko obligacijsko posojilo v znesku 3 milijonov dinarjev. Toda razpis je tak, da se lahko podpišeta dve tretjini posojila z vložnimi knjižicami Mestne hranilnice v Ptuj, eno tretjino pa je treba plačati v gotovini. Pri Mestni hranilnici v Ptuj znašajo vloge 12,2 milijona dinarjev, komunalna posojila pa, ki so deloma nastala s prevzemom poldruga milijona izgube hranilnice po občini, so dosegla na koncu leta 1935. 3,76 milijona dinarjev.

Tako bomo polagoma prišli do mobiliziranja treh velikih denarnih zavodov na našem področju, čemur bo sledila gotovo še marsikatera občina. To pomeni za naš denarni trg veliko razbremenitev in polagoma upajmo, da bomo le prišli na boljše. Drugačna pa je stvar za našim združništvom, ki je utrpelo v celoti z novo kmečko uredbo velik udarec in bo treba vsekakor mnogo naporov, da se reši vsaj ono, kar se rešiti da.

Državni blagajniški zapiski — Denarni trg

Že meseca februarja je država pristopila k izdaji 200 milijonov blagajniških zapiskov in je emisija popolnoma uspela. Ravno tako je uspela tudi nadaljnja emisija 300 milijonov dinarjev, tako da je bilo celotno izdanih pol milijarde dinarjev.

Zaradi ugodnih razmer na denarnem trgu se je vlada odločila za kritje trenutnih potreb državne blagajne z izdajo nove milijarde blagajniških zapiskov z rokom do dveh let in po obrestni meri 5%. S tem je napravljen nov korak k mobilizaciji znatnih sredstev, ki leže brezplodno na čekovnih in žiralnih računih naših privilegiranih in drugih denarnih zavodov. Zlasti pa je treba še podčrtati pomen novih zapiskov radi tega, ker bodo sedaj lahko po uspehih prejšnjih trans izdani zapiski z daljšim rokom.

Likvidnost našega denarnega trga se zrcali posebno iz izkazov Poštne hranilnice. Tako so znašale čekovne vloge letos v milijonih dinarjev:

	30. junija	31. oktobra	30. novembra
Beograd	458,9	584,2	692,1
Zagreb	291,5	303,5	356,7
Ljubljana	172,1	171,5	210,6
Sarajevo	96,6	124,5	154,2
Skoplje	51,1	60,3	65,4
skupno	1.070,2	1.244,1	1.479,4

Podobno sliko nam kažejo tudi izkazi Narodne banke. Tako so znašale naložbe na žiru lani in letos v jeseni (v milijonih dinarjev):

	1935	1936
22. novembra	800,6	975,0
30. novembra	724,1	840,6
8. decembra	736,3	880,4

Letošnji podatki kažejo rekordne naložbe na žiru, kakor jih že celo vrsto let nismo imeli. Poseči moramo nazaj na leto 1930., v prvo polovico tega leta, da najdemo postavko žirovni računov nad 1 milijardo dinarjev. Letos se naložbe izredno dvigajo, kar dokazuje zlasti dejstvo, da so se po padcu k ultimu v prvih 8 dneh meseca decembra naložbe že dvignile za okoli 40 milijonov dinarjev.

V ostalem podajamo glede Narodne banke nekaj številčk iz njenih zadnjih izkazov (v milijonih dinarjev):

	8. decembra 1935	8. decembra 1936
skupna podlaga s primom	1.870.4	2.058.9
zlato v blagajnah s primom	1.692.5	2.004.7
devize izven podlage	302.7	602.6
posojila: menična	1.533.5	1.465.7
lombardna	262.2	250.8
razni računi v pas.	647.3	740.0
obveznosti z rokom	204.2	50.0
obtok bankovcev	4.813.7	5.219.2
obtok kovanega denarja	896.3	870.9
ves obtok denarja	5.710.0	6.090.1
kritje skupno v %	30.14	29.94
samo zlato kritje v %	27.27	29.15

To kaže, da se je v teku enega leta naš valutni položaj zelo zboljšal. Zlata podlaga je narasla za nad 300 milijonov, deviz je novih za nad 300 milijonov, torej skupno za nad 600 milijonov. Obtok denarja je narastel za skoro 400 milijonov dinarjev. Edino posojila banke še vedno padajo ter so manjša kot lani ter je malo zaostajajo za stanjem dne 8. decembra 1934, ko so znašala menična posojila 1.575.4, lombardna pa 235.86 milijonov dinarjev.

V deviznem prometu je omeniti, da je Narodna banka sklenila kupovati klirinške nakaznice za lire, izdane po 3. novembru 1936, po 2.70. Nadalje je uvedena pri nas turistična lira, katere tečaj znaša 2.50 din.

V svojem ekspoziju k predlogu novega državnega proračuna je dal g. finančni minister tudi zanimive cenitve našega narodnega dohodka za leta 1926, 1931, 1935 in 1936. Za leto 1926. je ocenjen naš narodni dohodek na 69.6 milijarde dinarjev, leta 1931. pa je znašala cenitev samo še 42.04 milijarde dinarjev. Kasneje se je do leta 1935. narodni dohodek znižal celo na 34.26 milijarde dinarjev, kar je najnižje stanje po vojni. Lani pa se je narodni dohodek dvignil na letošnjih 38.3 milijarde dinarjev. Za gospodarstvo je važno, da ostanejo vključeni povečanim izdatkom davčne stopnje neizpremenjene. Pač pa je povišano carinsko doplačilo od dosedanjih 10 papirnih dinarjev na 1 zlati dinar na 11 papirnih dinarjev na 1 zlati dinar. To pomeni splošno izboljšanje carinske zaščite, pa tudi večje državne dohodke.

Zaposlenost

Končno podajamo v izpopolnilo še statistiko zaposlenost našega delavstva v drugi polovici leta 1936. po izkazih Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani:

	1936	prirastek v primeri z l. 1935
julij	89.739	7.527
avgust	91.495	8.699
september	91.313	8.121
oktober	90.451	7.889
november	91.006	8.897

V dopolnilo poročila v 10. številki navajamo, da so bile na dražbi konec oktobra v Newyorku obveznice našega dolarskega posojila, ki nam ga je dal švedski vžigalični trust, prodane za nekaj več kot po izklicni ceni, ki je znašala 13% imenske vrednosti.

Ljubljana, 16. decembra 1936.

D. P.

SVETOVNI BLAGOVNI TRGI

Kot neposredna posledica Rooseveltove zmage se je pojavilo zlasti v angloameriških deželah dobro razpoloženje glede nadaljnjega razvoja gospodarskega položaja. In to razpoloženje je dobilo svoj izraz v novih obsežnih nakupih, ki so pognali cene deloma prav visoko navzgor; le prav malo je blagovnih vrst na svetovnem trgu, ki bi pri tem dvigu ne bile udeležene. Veliko je dala za nakupe seveda tudi oboroževalna industrija. Značilno za razmah nakupovalnega gibanja je bilo dejstvo, da je poživljenje prešlo na vedno nove trge, da je pa tudi večina doslej najvažnejših trgov ostala nadalje trdna. V ospredju nakupnega zanimanja so bili slednjič poleg pšenice v prvi vrsti kavčuk, kava in konoplja.

Glede posameznosti omenimo sledeče: Trdni položaj prejšnjih tednov na kovinskih trgih se je nazadnje nekoliko zrahljal. Zaloge cina so se pomnožile in je cena padla. Presoja na trgih bakra ni bila enotna; pravijo, da bo sedanja 105 odstotna produkcijska kvota v polni meri odgovarjala zahtevam porabe. Trdni položaj mednarodnih trgov volne je potegnil tudi bombaž za seboj; kljub večjemu pridelku so si cene opomogle, ker je bil konsum še večji, zlasti v Zedinjenih državah. Trg kavčuka je bil označen po izrecnem pomanjkanju blaga; zaloge padajo od meseca do meseca in so v Angliji in Ameriki v teku enega leta padle od 486.000 na 314.000 ton. Cene so dosegle slednjič višino, kakršne še ni bilo od leta 1929. dalje.

Podamo običajni seznam, iz katerega glede posameznih vrst svetovno-tržnega blaga dobimo dobro ogledalo:

Blago	Borza	Okt. 1936	Nov. 1936	Dec. 1936
Pšenica	Chicago	113'75	114'75	125'87
Rž	Chicago	81'50	85'75	100'75
Kava	New York	7'50	8'50	8'87
Sladkor	New York	2'48	2'80	2'85
Sirovo maslo	Kopenhagen	2'20	2'18	2'09
Bombaž	New York	12'48	12'14	12'60
Džuta	London	17'19	19'31	19'00
Volna	Bradford	32'00	33'50	37'00
Lan	Leningrad	43'00	44'50	47'50
Baker	New York	9'55	10'52	10'40
Cin	New York	45'75	53'62	50'75
Svinec	London	18'19	21'12	23'44
Cink	London	13'81	16'31	16'25
Srebro	London	20'06	22'94	21'31
Kavčuk	London	7'87	8'68	9'31

Poglejmo ceno pšenice, rži, kave, volne, lanú, kavčuka.

DEMANTI VSTAJAJO

Na svetovnem trgu demantov, kojega središče je Amsterdam, je zadobila kupčija v zadnjih tednih izredno velik obseg. Zlasti živahno je povpraševanje po malih in srednjih kamnih. Iz tega sledi, da se hoče kriti trgovina že sedaj za zimske mesece, predvsem pa za Božič. A ne samo živahno povpraševanje, temveč tudi statistični podatki, ki jih priobčuje holandska Centralna statistična pisarna, nam pravijo, da se je tržni položaj demantnega trga trajno zboljšal. Holandska statistika zunanje trgovine nam pravi, da je bila trgovina s sirovinami in obdelanimi demanti v prvi letošnji polovici mnogo boljša kot v prvi polovici let 1934 in 1935. V avgustu je pričelo v Amsterdamu celo blaga primanjkovati, kar se je seveda močno poznalo tudi v cenah.

Vobče je demantna industrija v preteklem poldrugem letu mogla izravnati večino padca iz let 1925 do ca. 1932. Svetovna prodaja, ki je bila padla leta 1932. na 1'5 mil. funtov, se je okrepila že leta 1934. zopet na 4 milijone funtov. Gotovo je na nizko stanje leta 1932. vplivalo v prvi vrsti dejstvo, da so južnoafriški producenti produkcijo tedaj ukinili. Ko so najdišča pozneje zopet pričela obratovati, se je produkcija hitro dvignila; za letom 1934. je prišlo leto 1935. že s 6,250.000 funti. Pri tem moramo pa nekaj upoštevati. V sredi preteklega leta se je pojavil povpraševalni val, ki se je brez izbere lotil vseh dosegljivih kosov; v zvezi z nesigurnostjo na mednarodnih deviznih trgih se je pričel splošen beg v realne vrednote, iz česar si je opomogel ravno demantni trg. V prvih šestih letošnjih mesecih je znašala svetovna prodaja 4 milijone funtov, torej toliko kot v vsem letu 1934., in po cenitvah južnoafriške družbe De Beers bo dosegla produkcija vsega tekočega leta vrednost 8 milijonov funtov. Kot odjemalci nastopajo v prvi vrsti Amerikanci, Angleži in Indijci.

Pri sedanjem razvoju je posebno zanimivo to, da se je povpraševanje po prvovrstnih demantih znatno ojačilo v deželah zlatega bloka. Iz tega dejstva je razvidno, da je trajna negotovost o bodočnosti zlata zasukala glavnico, ki išče naložbo trajne vrednosti, na demantni trg. Zdi se, da uživa demantni trg večje zaupanje. Na tem trgu se izvaja strogo nadzorstvo nad produkcijo in prodajo. In ravno temu tržnemu nadzorstvu je vsekakor pripisati, da je trg dobo krize razmeroma lahko prenesel. Kot omenjeno, nam nudijo zlasti številke holandske zunanje trgovine dober pregled o razvoju demantnega trga. Holandija je kupila v prvi letošnji polovici v inozemstvu za 1,300.000 funtov sirovih demantov proti le 700.000 funtov v isti lanskii polovici in 500.000 funtom v prvi polovici l. 1934. Prodala je pa sirovih demantov za 700.000 proti 300.000 in 150.000 funtom.

Kakor je pomen demantov kot nakitja velik, vendar tudi ne smemo prezreti njih važnosti za predelujočo industrijo; skoraj polovica vsako leto prodanih kamnov se porabi v industriji. Kljub temu, da se juvelirji v zadnjem času zanimajo tudi za dražje kose, je trg vobče vendarle v znamenju ojačenega industrijskega povpraševanja. Zato obstoji v teh vrstah trenutno precejšnja pičlost in cene so mogle lahko zopet doseči stanje pred krizo.

* * *

Omenili smo leto krize 1932. Največja demantna družba sveta, gori imenovana De Beers, je tedaj na splošno začudenje ukinila delo na demantnih poljih; druge družbe so ji sledile. Tedaj je bilo na svetu preveč demantov; v letih 1920 do 1931 je znašala svetovna produkcija nad 32 milijonov karatov; prodali so pa le nekaj nad 28 milijonov karatov, tako da je preostalo 4 milijone karatov. Zato je bilo treba s produkcijo nekoliko časa prenehati, da je ohranilo blago svojo ceno. V onih letih je preživel demantni trg sploh veliko pretresljajev. Najprvo je bil preplavljen z demanti iz Rusije; plemenitaši in bogataši, ki so bili zbežali iz Rusije, so bili svoje dragulje po večini rešili in so jih hoteli potem prodati. V še večjih množinah so se pojavili oni demanti, ki so jih boljševiki doma zaplenili, posebno v cerkvah. Nato so prišla odkritja v Južni Afriki. Preden je južnoafriška vlada l. 1927. s posebnim zakonom vzela produkcijo teh zakladov pod lastno nadzorstvo, je bil trg z demanti iz teh pokrajin na novo preplavljen. Pozneje je na trg neugodno vplivala gospodarska kriza, ki je oslabilala zlasti nakupno moč Zedinjenih držav, največjega svetovnega nakupovalca demantov. Nakupov je bilo vedno manj, ponudb vedno več; zato je moralo priti do ukrepov iz leta 1932.

Leta 1934. so napravili statistiko o absolutni množini demantov in so ugotovili, da je vseh brušenih in okvirenih demantov na svetu okoli 50 ton. Ta ogromna številka nam postane razumljiva, če pomislimo, da je v demantnih najdiščih sveta zaposlenih okoli pol milijona oseb, da štejemo 10.000 veletrgovcev z demanti in nad 100.000 juvelirjev, ki demante prodajajo, ne glede na število delavcev, ki so zaposleni v brusilnicah itd.

»Trgovski Tovariš« je v št. 7/8 iz leta 1935. zapisal na strani 122. tole: »Kot posebnost omenimo, da so se pojavili tudi že glasovi, naj se kot mednarodna vrednota namesto zlata ali srebra uvedejo demanti.« Takih glasov se je javilo prav mnogo. Navedli bomo dva, in sicer iz leta 1931., torej iz časa krize na demantnem trgu. Prvi glas je iz Amsterdama, od tam, kjer se nahajajo največje demantne brusilnice. Pravi med drugim: »Slišimo o načrtu, kojega izvedbena možnost je sicer zelo dvomljiva, ki je pa vendar izredno velike načelne važnosti. Gre za predlog, naj se poleg zlata uporabljajo demanti za kritje bankovcev, kar bi pomenilo vsaj delno demantno vrednoto. Ta načrt izvira najbrž iz stremljenja, naj bi se z enim mahom uporabile vse ogromne demantne zaloge, za katere v sedanji krizi ni nobene prodajne možnosti. Demantni sindikat je produkcijo močno omejil, da prepreči preveliko razvrednotenje. Demante je mogoče standardizirati, to se pravi urediti jih po karatih (velikosti) in kvaliteti ter določiti trdne cene ter na ta način ustvariti nespremenljiv temelj za izdajo bankovcev. Slišimo celo o načrtu, naj bi se ustanovila mednarodna demantna banka, ki bi vršila to nalogo. V strokovnih krogih so mnenja, da bi izvedba teh načrtov zadela na velike težkoče, ker je že vsled izredno velikih kvalitetnih razlik težko določiti fiksno ceno kot je to pri zlatu. Zagovorniki načrta pa pravijo, da bi pač prišli v poštev le prvovrstni srednjeveliki kamni, ki bi jih vsekakor mogli vzeti za vrednostno podlago. Mislimo, da bo finančni svet take načrte vsaj skrbno preštudiral.«

Drugi glas je prišel iz Berlina in je Ludwig Ringwald, direktor tamošnje demantne režije, pisal: »O problemu demantne vrednote se je

v zadnjem času mnogo pisalo. Mnenja so zelo različna in so izraz različnih interesov. Neizvršljiv ta načrt nikakor ni. Dal bi se realizirati že zato, ker so štiri petine vse svetovne produkcije pod nadzorstvom mogočnega angleškega sindikata. Sindikat bi mogel vsak trenutek ceno demantov spremeniti ali pa jo poljubno dolgo držati na isti višini. Stabilizacija cene bi se dosegla na ta način, da bi sindikat ne izdal več sirovega blaga kot je za zadovoljitev povpraševanja na svetovnem trgu ravno potrebno; produkcija bi se pač omejila. Ali se bo vprašanje uvedbe demantne vrednote pozneje kdaj resno razmotrivalo, se danes seveda ne more reči. Vsekakor načrt ni tako neizvedljiv, kot se to na prvi pogled vidi.«

PRODUKCIJA ZLATA RASTE

Vsled svetovne vojne je svetovna produkcija zlata padla za tretjino. Od leta 1923. dalje pa zopet stalno raste in je ravno v letu 1932., ko je padla industrijska produkcija svetá na globinsko točko, presegla prvič predvojni rekord; to dejstvo nam pravi, da je pridobivanje zlata trdno zavarovano proti vsaki krizi. Produkcija je rasla tudi po letu 1932. in je bil v letu 1936. dosežen najbrž spet rekord. Po računih ameriškega kovinskega urada je bilo produciranih — brez Rusije — v prvih treh četrtletjih leta 1936. 20'64 mil. unc zlata proti 18'3 mil. v isti dobi leta 1935., kar je za 12'8% več. Brez Sovjetske Rusije je narasla svetovna produkcija leta 1933. za 24%, leta 1934. za 4'3 in leta 1935. za 5'7%.

Tu podamo seznam za leto 1929 do 30. septembra 1936:

Produkcija zlata (brez Sovj. Rusije)	v milij. unc à 31'1 g	Prirastek v %
1929	18'50	0'1
1930	19'40	4'9
1931	20'63	6'3
1932	22'16	7'4
1933	22'69	2'4
1934	23'67	4'3
1935	25'03	5'7
1936 (9 mesecev)	20'64	12'8

Posebno velika je bila leta 1936. produkcija v Zedinjenih državah, kjer je dosegla v prvih treh četrtletjih 3'09 mli. unc proti 2'55 mil. v isti dobi leta 1933. Produkcija Južne Afrike, ki je najvažnejša zlata dežela sveta, je narasla v istih mesecih imenovanih dveh let od 8'03 na 8'45 mil. unc. Glede Sovjetske Rusije nimamo zanesljivih števil za zadnje čase; pravijo, da je znašala produkcija leta 1933. 2'67, leta 1934. 4'26 in leta 1935. 5'63 mil. unc. Po nekem poročilu iz Moskve se za leto 1936. pričakuje 10 milijonov unc; če bi se ta načrt uresničil, bi bila ruska produkcija že skoraj ista kot južno-afriška. Za zlato preskrbo ostalega sveta je ruska produkcija na pomenu mnogo izgubila, ker je Rusija svoj nekoč znatni zlati uvoz močno omejila, zlasti v letu 1935.

Vrednost zlate produkcije (brez Rusije) cenijo Amerikanci za leto 1934 na ca. 830 mil. dolarjev, za leto 1935. na ca. 880 in za prvih 9 mesecev leta 1936. na 720 mil. dolarjev. Za vse leto 1936. računijo s ca. 970 milijoni dolarjev, z Rusijo vred pa s ca. 1300 milijoni. Temu nasprotno omenimo, da so se zlate denarne zaloge Zedinjenih držav, ki so daleko največji nakupovalec zlata, zvišale leta 1934. za ca. 1400 milijonov dolarjev, leta 1935. za 1900 milijonov in leta 1936. v prvih devetih mesecih za ca. 1000 milijonov. Iz tega sledi, da ameriški zakladni urad v zadnjih letih ni pokupil le vso zlato svetovno produkcijo, temveč da je preko tega odvezel tudi še drugim deželam del njih denarnih zlatih zalog. Zedinjene države so imele leta 1922. 46% znanih svetovnih zlatih denarnih zalog; angleški delež je znašal tedaj 11%, francoski 9. Pozneje je ameriški delež deloma precej padel, takó leta 1933. na 33%, dočim se je francoski delež zelo ojačil. Ultimo avgust 1936 so imeli Amerikanci zopet 48% svetovnih zlatih zalog, Angleži 14,5, Francozi 16,5%.

BOJ PROTI OPIJU NA KITAJSKEM

V št. 8/9 1936 »Trgovskega Tovariša« smo na straneh 152 in 153 pisali o obupnem boju Kitajske proti opiju. Pridenemo še sledeče:

Maršal Čiang-kaj-šek je izdelal »šestletni načrt« za to borbo, ki vzema vedno večji obseg in ki dosega stalno rastoče uspehe. Po uradnih podatkih je bilo v prvi lanskí polovici 964 moških in žensk zaradi težkih prestopkov proti obstoječim opijskim zakonom obsojenih na smrt; in sicer največ v provinci Šantung, 485. Čudno je, da je bilo takih obsodb v Pekingu samo 5 in v Šang-haju samo 3.

Nad poldrugi milijon moških in žensk, ki so vdani opiju, je zabeleženih v posebnih seznamih in jih zdravijo v zdraviliščih vseh kitajskih provinc. V teku šestih mesecev je bilo otvorjenih nad 1000 klinik za zdravljenje teh betežnikov in povsod po deželi so ustanovili odbore za borbo proti opiju.

Maršal Čiang-kaj-šek je dejal pred kratkim v nekem govoru, da bi bila opijeva nadloga v Kitajski že davno iztrebljena, če ne bi vedno na novo inozemske tihotapske tvrdke importirale ta uničujoči strup. Kako močno cvetê trgovina z opijem na primer v Šang-haju, nam pove dejstvo, da je tam 100.000 opiju vdaníh oseb zabeleženih v seznamih, a med njimi jih živi 50.000 v mednarodnem delu mesta. V Tientsinu je v seznamu 100.000 oseb in obstoji tam okoli 50 tajnih razpečevalnic opija, ki so jim mogli priti doslej le deloma na sled. Kljub vsemu temu pa upa vlada, da bo do leta 1940. v borbi proti opiju zmagala.

Do 1. januarja 1937 je bil dan onim, ki so prav močni uživalci opija, še nekakšen milosten rok. Od tega dne naprej sta pa trgovina in uživanje opija pod najtežjimi kaznimi, od katerih usmrtilcev ni ravno med najredkejšimi.

Naloge, ki si jih je stavila vlada, so zelo težke. Nekoliko si moremo to predstavljati, če pomislimo, da se proda samo v Pekingu mesečno 50.000 osebam 400.000 unč opija. V pokrajini Kiangsi znaša število zabeleženih oseb 300.000; v teku enega leta so jih ozdravili 80.000. V po-

krajini Čekiang je bilo prodanih lani 7.300.000 unč opija in poleg tega velike množine morfija in heroína. Včasih se vlada v boju proti opiju posluži prav učinkovitih sredstev. Tako je moral neki tihotapec opija v Peking na javnem prostoru celo uro gledati, kako je bil pri njem zaplenjeni opij pred tisoči gledavcev sežgan. Nato šele so ga peljali na morišče in so ga ustrelili.

Častniki, vojaki in uradniki, ki uživajo opij, dobijo od maršala Čiang-kaj-šeka dva meseca odloga, da se poboljšajo; če kdo po tem času ni ozdravljen, je brezpogojno odpuščen iz službe. Tako bo morda Kitajska do leta 1940. res prosta te grozne nadloge.

ZRAČNA LADJA KOT PREKOMORSKO BRZOVOZNO PROMETNO SREDSTVO

Ko se je nemški Zeppelin »Hindenburg« vrnil s svojega desetega prekoatlantskega poleta domov, so ugotovili, da je bila tudi letos prekomorska služba velikih Zeppelinov plodonosna. Uspešni polet desetih študijskih poletov preko Severnega Atlantika moremo označiti kot preokret v razvoju prekomorskega prometa z zračnimi ladjami. (Zeppelin). Od začetka maja t. l. izvršene poskusne vožnje med Evropo in Severno Ameriko so podale dokaz, da je ravno zračna ladja v prvi vrsti poklicana biti vstavljena v osebni prekoceanski promet kot sigurno, polnovredno in čas prihranjujoče prometno sredstvo.

Letošnje poskusne vožnje »Hindenburga« so bile izvedene na temelju določenega voznega reda. V voznem redu objavljeni čas dveh do treh dni za polet od Frankfurta do ameriškega letalskega пристanišča Lakehursta ter povratek v dveh do dveh in pol dneh je mogla zračna ladja večinoma zboljšati. Najugodnejši čas za približno 6000 km dolgo progo je bil v smeri od Evrope do Amerike 52 ur in 49 minut, nazaj pa 42 ur in 53 minut, pri čemer je prišlo na pravo prečkanje Atlantika od Amerike do irske obale le 16 ur in 53 minut. Povprečno je trajala vožnja od Frankfurta do Lakehursta 66 ur, v obratni smeri pa 55 ur. Ti zaključki so tem pomembnejši, ker je morala ladja vsled meteoroloških razmer napraviti deloma zelo znatne ovinke, da je izrabila za svojo vožnjo najugodnejše vremenske razmere.

Tudi v pogledu prometa samega se morejo označiti zaključki letošnjih voženj kot zadovoljivi: skoraj na vseh potovanjih je bila zračna ladja v obeh smereh polno zasedena; pri nekaterih vožnjah je bilo povpraševanje po prostorih tako veliko, da obstoječi petdeseteri prostori niso zadostovali. Zato so morali vgraditi še nadaljnje kabine, in tako je mogel nastopiti 17. septembra t. l. »Hindenburg« svoje osmo potovanje iz Frankfurta v Lakehurst z 72 potniki; pri tem ni všteta posadka, ki šteje 55 mož. Obenem je prepeljala ladja 4500 kg pošte in mnogo tovara, med tem tudi več aeroplanov in avtomobilov. Če seštejemo prevoženo pot vseh 46 večjih in manjših potovanj, ki jih je napravil »Hindenburg« v letošnji seziji — od začetka marca do srede oktobra — dobimo svoto približno 250.000 km; ker meri obseg naše zemlje 40.000 km, pomeni od »Hindenburga« prevožena razdalja približno šestkratni zemeljski ekvator.

Nekaj nesreč in nezgod v zadnjih letih je vero v realnost zračnih ladij kot prometnega sredstva močno omajalo; ko so pa hibe, ki so bile vzrok nesreč, spoznali in jih odstranili, se je zaupanje v »Zeppeline« zopet vrnilo in so postali res prvostano prekoceansko prometno sredstvo.

Trgovski koledar za leto 1937

10 mes.

je izdalo in založilo naše trgovsko društvo »Merkur« in ga poslalo vsem svojim članom in prijateljem. Uredil ga je zopet naš g. Zelenik prav praktično, tako da bo dobro služil trgovskim potrebam.

V koledarju je cela poštna tarifa in trgovcu potrebni predpisi glede kolokvin in taks. Trgovske sotrudnike bo zanimalo poglavje o pravicah in dolžnostih trgovskega pomožnega osebja, učne gospodarje pojasnilo glede števila vajencev, vsakogar, ki ima kakše pravice kot upnik, bodisi zaradi posojila, terjatev, rent, odškodnin, obresti, preužitka, preživnine, najemnine, zakupnine, plače, mezde, dolžnega deleža, poslednje volje ali daritve, zavarovanja in sličnih stvari, pa bo zanimalo, kako in kje si lahko išče in uveljavi svojo pravico in kdaj zastara. Vse to bo našel pod poglavjem:

Zastaranje pravic. Razprava o opominjskih tožbah, ki je v koledarju, bo marsikateremu trgovcu, ko bo pravilno informiran, prihranila nepotrebne izdatke in posredovanja. Računanje obresti, enostavno množenje, angleški denar, mere in uteži, lestvica uslužbenskega davka, davek na samce, vojnika, prispevki za bolniške blagajne, vse to so informativni članki in številke, ki jih prinaša koledar za vsakdanjo poslovno potrebo. Tudi kratki in jasni članki: Poslednja volja, Navodila za kurjenje, Kaj je žganje, Usušek špirituoza v sodih, Davčni rubež, Odpis zgradarine od praznih zgradb, Uzance za trgovino z opako in Prebitek-dobiček so zelo praktičnega pomena, ker neznanje in nepoznanje potrebnih stvari najbolj škoduje.

Koledar stane s poštnino 15 Din ter ga toplo priporočamo in opozarjamo nanj. Vse one, ki so ga prejeli, pa prosimo, da ga obdrže in plačajo ter tako podpro lep in dober namen našega društva »Merkur«, ki je koledar že trindvajsetič izdalo.

Novi trgi za jugoslovanski les

V dunajskem »Holzmarkt«-u beremo:

Govorili smo že o močnem razvoju lesnega eksporta iz Jugoslavije v Anglijo. Danes moremo v svrhu boljše primerjave podati številke tudi še za prejšnja tri leta in pridenemo zraven tudi še eksport v druge dežele. Številke značijo milijone dinarjev.

Dežela	1933	1934	1935	1936
Anglija	18.5	42.4	46.5	71.9
Nemčija	4.7	11.4	58.1	71.2
Ogrska	11.8	19.9	19.4	33.0
Italija	358.5	387.4	371.0	23.0
Grčija	26.3	21.1	16.3	22.1
Španija	36.4	50.6	46.4	19.4
Avstrija	7.5	14.2	15.1	16.0
Druge dež.	103.4	124.4	103.5	106.7

Kakšna sprememba! Prej je bila Italija brezprimerno na prvem mestu, sedaj je z majhno količino na četrtem. Na prvem mestu sta Anglija in Nemčija, seveda pa s količinami, ki še od daleč ne dosegajo prejšnjih italijanskih števil. Mislimo pa, da je sedanje mesto Italije le začasno in se mora smatrati kot posledica znanih sankcij; in mislimo, da bo Italija v kratkem zopet na prvem mestu jugoslovanskega lesnega eksporta.

Narodni dohodki v Jugoslaviji so narasli v tekočem letu 1936 za ca 4 milijarde din ali za 11.8% na 38.2 milijard din proti 34.2 mil. v preteklem letu. Pač pa zaostajajo dohodki še vedno za skoraj 50% za onimi iz rekordnega leta 1926., ko so znašali skoraj 70 milijard. Od letošnjih dohodkov pride 22 milijard na manjše kmetije. Vidi se, da je globinska točka krize preokračena.

Izvoz maveca iz Jugoslavije se je letos zelo dvignil in je znašal v zadnjih letih okoli 1500 vagonov. Ker je premalo ladij za transport na razpolago, je neka nemška družba vstavila v promet z jadranskimi pristanišči štiri tovarne parnike. Ker dovažajo parniki premog in odvažajo mavec ter boksit, je rentabilnost tega prometa zjamčena. V Dalmaciji upajo, da bodo mogli izvoz maveca polagoma podesetoriti. Tako se tudi tem siromašnim krajem obrača polagoma na bolje.

Bor. Delničarji bakrenega rudnika Bor so zvišali glavnicu na 60 milijonov franc. frankov in so predvideli bodoče zvišanje na 120 milijonov. Družba je bila ustanovljena z glavnicu 7 mil. frankov, ki so jo l. 1919. zvišali na 15 milijonov. V prvih devetih letošnjih mesecih je znašala produkcija surovega bakra v Boru 29.000 ton; kot stranski produkt pride na tono bakra 50 gramov zlata, skupaj torej 1450 kg zlata v vrednosti 65.8 mil. din. Zvišanje glavnice je bilo potrebno glede na razvoj rudnika; novo

glavnico bodo porabili za zgradbo elektrolitične rafinerije za baker, kakor to zahteva tudi jugoslovanska vlada.

Zaključki letine v Jugoslaviji

Po podatkih poljedelskega ministrstva so bili zaključki letine nekaterih pridelkov v letu 1936. sledeči: pšenice je bilo 29,326.000 met. stotov (na 1 hektaru 13·2 met. stota), ječmena 4,228.000 stotov (9·9), rži 2,033 stotov (8·0), ovsu 3,330.000 stotov (9·2), maka 19.400 stotov (2·2) in so napravili iz maka 632 met. stotov opija.

Novo delniške družbe v Jugoslaviji. V prvih 11 letošnjih mesecih je bilo ustanovljenih v Jugoslaviji 37 novih delniških družb z glavnico 145·1 mil. din. V primerjanje povemo, da je bilo ustanovljenih v vsem letu 1935 35 novih delniških družb s skupno glavnico 49·6 mil. din. Od letos ustanovljenih družb ima 18 družb svoj sedež v Beogradu (glavnica 100·1 mil. din), 8 v Zagrebu (24·7) in 11 drugod (20·3). Deset družb z glavnico 61·1 mil. din je nastalo s pretvorbo že obstoječih tvrdk, tako da znaša pravi delniški prirastek 84 mil. din. Na novo ustanovljene družbe se takole razdelijo: rudarstvo 6 (glavnica 71 milijonov din), industrija živil 3 (26·5), parcelacija zemljišč 4 (18·7), trgovina 14 (12·1), tekstilna industrija 3 (5·5), kemična industrija 2 (5·1), razno 5 (6·2).

V Sloveniji je produkcija premoga čimdalje manjša. Leta 1929. je znašala vsa premogovna produkcija Jugoslavije 5,651.000 ton; od tega je prišlo na Slovenijo 2,284.000 ton ali 40·4 odstotkov. Leta 1935. je padla skupna produkcija na 4,368.000 ton, pri čemer je bila Slovenija udeležena le še z 1,236.000 tonami ali z 28·3%; v prvih devetih mesecih l. 1936. je bilo nakopanih 3,070.000 ton, od tega v Sloveniji 805.000 ton ali 26·2 %.

Trgovska pogodba med Jugoslavijo in Francijo prinaša Jugoslaviji precejšnje ugodnosti; prodala bo Franciji 150.000 ton pšenice, 25.000 ton koruze poleg običajnega kontingenta, 30.000 ton sliv, 75.000 ton lesa, 20.000 jagnjet itd. Zvišala se je tudi kvota lesa za Algerijo.

Okolica Strumice (Južna Srbija) je bila sistematično preiskana glede na nahajališča bakra, svinca in zlata. V pričetku leta 1937. bodo pričeli s produkcijo zlata v velikem obsegu. Glavnica je angleška.

Družba »Trepča« je zaključila poslovno leto 1935/36 z izkazanim čistim do-

bičkom 74·3 mil. din. Zaenkrat so celotna pasiva za 160 mil. din večja kot aktiva, ker računijo med pasiva tudi rudosledna dela družb »Novo Brdo«, »Zletovo« in »Kopaonik«.

V Mariboru se ustanavlja nova tekstilna tovarna. Gre za zadrugo, obstoječo po večini iz tekstilnih delavcev, pa tudi iz gospodarstvenikov, ki so s tekstilno industrijo v zvezi. Delnice znašajo 2000 din. Zgradili bodo moderno predilnico, tkalnico, apreturo in barvilnico. Za delavstvo bo ustanovljen lašten pokojninski sklad.

Rumunski petrolej za Jugoslavijo. Rumunija in Jugoslavija sta sklenili dogovor glede izmenjave rumunskega petroleja in jugoslovanskega bakra. Rumunija mora že letos do 1. januarja dobaviti Jugoslaviji 2750 vagonov petroleja in petrolejskih produktov, pri čemer pride na bencin za avtomobile 350 vagonov in za aeroplane 412 vagonov.

Izvoz iz Jugoslavije v Ogrsko hitro raste; letos je znašal v prvih desetih mesecih s 150·2 mil. din za 50 mil. din več kot v vsem lanskem letu. Med predmeti, ki jih izvažamo v Ogrsko, je stavbni les na prvem mestu. V mesecih jan.—okt. smo ga izvozili za 29 mil. din proti 19·4, 19·9 in 11·8 v polnih letih 1935, 1934 in 1933. Na drugem mestu so rude; v prejšnjih letih je bil izvoz neznaten, letos je pa znašal že v prvih desetih mesecih 21·8 mil. din. Na tretjem mestu je natrjen hidrat s 16·6 in na četrtem sirove kože s 15·2 mil. din. Te štiri postavke tvorijo več kot polovico izvoza.

Obtok bankovcev v Jugoslaviji. Leta 1934. je narasel od januarja do oktobra obtok bankovcev v Jugoslaviji od 5274 na 5559 milijonov dinarjev, v letu 1935. v istih mesecih od 5580 na 6183 in v letu 1936. od 6351 na 6819 milijonov dinarjev. Tehnično je bilo to omogočeno po vrednostnopolitičnih odredbah, vidijo pa v naraščanju obtoka tudi znak brezdvomnega gospodarskega poživljenja.

Vrednost izvoza lesa iz Jugoslavije cenijo strokovnjaki za leto 1936. spričo velikih nakupov Anglije, Nemčije in Ogrske ter drugih ugodnih okoliščin na 1200 milijonov dinarjev.

Število konkurzov v Jugoslaviji je bilo v letih 1935. in 1936. znatno manjše kot v letih 1933. in 1934. Prvih deset letošnjih mesecev n. pr. kaže te številke: 11, 15, 9, 15, 13, 9, 13, 10, 7, 8.

V rudarstvu Jugoslavije je bilo leta 1936 zaposlenih precej več oseb kot v

letu 1935, 304.485 proti 237.690. Razen ljubljanskega rudarskega okrožja, kjer je število rudarjev padlo od 43.268 na 41.248, se je število povsod dvignilo, in sicer najbolj v zagrebškem rudarskem okrožju, od 44.570 na 95.101.

Mednarodni odbor cina je znižal produkcijsko kvoto za prvo četrtletje 1937 od dosedanjih 105% na 100%, ker so se začele zaloge preveč kopičiti.

Ceno svile v Japonski bo odslej naprej narekovala vlada in bo enkrat na leto določila maksimalne in minimalne cene.

Pridelek tobaka v Bolgariji je cenjen letos na 35 mil. kg; to je 5 mil. kg več kot lani. Najboljša je kakovost v južnih predelih Bolgarije.

Petrolej v Bolgariji so navrtali na več mestih. Pri Varni ob Črnem morju bodo pričeli s pridobivanjem že v najbližjem času.

Na borzi v Carigradu bodo število senzalov znižali na 15. Dosedanji agenti ostanejo na svojih mestih, a novi ne bodo več pripušteni. Ko bo število padlo na 15, bo pri tem ostalo.

Židje v Palestini so si zgradili lastno trgovsko brodovje, ki obstoji zaenkrat sicer le iz 7 ladij, a se bo število polagoma zvišalo. Za mornarje, ribiče in pristaniške delavce bodo uporabili izključno le Žide. Sedež nove plovne družbe je Haifa.

Eksport lesa iz Rusije se je v zadnjih 15 letih tako dvignil, da ga eksportirajo danes že v 300 inozemskih pristaniščih.

Ameriški jekleni trust je prodal do konca novembra 9.760.000 ton fabrikatov proti 6.710.000 tonam v istih lanskih mesecih in samo 3.750.000 tonam v isti dobi leta 1932.

Produkcija volne v petih glavnih produkcijskih deželah — Avstralija, Nova Zelandija, Južna Afrika, Argentina, Urugvaj — za leto 1936/37 je cenjena na 2065 milijonov funtov po 453,6 g, kar je 2% več kot v letu prej.

Tonaža svetovnega trgovskega brodovja je cenjena na ca. 64 milijonov ton proti 68.750.000 tonam v letu 1931. Dočim je bilo pa leta 1931. okoli 14 milijonov ton brez posla, je padla letos zadovna številka na 3.750.000 ton; od teh ton pride 1.750.000 na Zedinjene države in so dotične ladje res že na koncu.

Petrolejska produkcija v Uniji je cenjena letos na 1.100.000 barrelov (sodč-

kov po 151 hl), kar je nov rekord; največja dosedanja produkcija iz l. 1929. je dala 1.007.000 sodčkov.

Bombaževa industrija Grčije je predelala lani 21.850 ton bombaža. Razpolaga z 20 predilnicami, 51 tkalnicami in nadaljnjimi 20 tekstilnimi podjetji, ki so predilnice in tkalnice hkrati. Vreten ima 262.000, mehaniških stavev 5340 in ročnih stavev 2500.

Eksport sladkorja iz Rusije v Irân, Turčijo, Afganistan, Kitajsko, Mongolijo in Holandijo očitno narašča; lani ga je bilo prodanega v vsem letu 76.600 ton, letos pa že v prvih devetih mesecih 95.000 ton. — Od lesnega eksporta pride na žagani les 70 odstotkov.

Francija bo najela veliko notranje posojilo v znesku 5 milijard frankov za nabavo dela in za oboroževalne namene.

Poljska je Franciji dolžna lepe vsote; blagovni krediti znašajo 1250 milijonov frankov, krediti v gotovini pa 1350 milijonov.

Na svetovnem trgu železa je povsod izredno povpraševanje, bodisi v Nemčiji, Franciji, Angliji ali Ameriki. Tuji japonska konkurenca na Daljnem vzhodu je znatno ponehala, ker je japonska železna industrija zadosti zaposlena s preskrbo lastnega domačega trga.

Povpraševanje po jeklenem blagu v Uniji je vsled zvišanja cene jekla izredno naraslo. Vsa produkcija ameriške jeklene industrije je do konca leta razprodana.

Trgovina z demanti v Uniji je v mesecih jan.—sept. narasla na debelo za 28 odstotkov, na drobno za 25. Sedaj se zopet po večini prodajajo veliki in dragi kamni. Uvoz brušenih diamantov je narasel v prvih osmih letošnjih mesecih za 40 odstotkov na 12,62 mil. dol., uvoz nebrušenih kamnov za 37% na 3,51 mil. dolarjev.

»Novi Keynex«. V št. 4/5 t. I. smo pisali o novi teoriji dela, obresti in denarja; knjigo je priobčil I. M. Keynex v angleščini. Sedaj je izšla knjiga v nemškem prevodu v založbi Duncker und Humblot, München. Prevedel jo je Fritz Waeger.

Aluminij. Vsled rastoče uporabe aluminija v letalstvu je produkcija aluminija vedno večja. Dočim so ga leta 1934. producirali na vsem svetu 170.800 ton, je narasla produkcija v naslednjem letu na 260.300 ton in v prvi polovici l. 1936.

za nadaljnjih 22 odstotkov. Evropska produkcija je narasla od 121.000 ton v letu 1934. na 179.800 ton v letu 1935. Sedanje dviganje cen bakra dobro vpliva tudi na produkcijo aluminija, ki ga uporabljajo kot nadomestilo za baker.

Svetovna poraba bombaža v bombaževem letu, ki se je končalo z 31. julijem, je cenjeno na 25.400.000 bal proti 23.600.000 balam v letu prej. Število bombaževih vreten se navaja z nekaj nad 150 milijoni.

Svetovna produkcija petroleja je narasla v zadnjih treh letih za 25 odstotkov in je letos s ca. 1800 milijoni sodčkov za 150 milijonov sodčkov nad lanskem ter obenem dosegal rekord.

Brezposelnost v Franciji je padla nadalje in je bila označena v začetku decembra le še s 407.000 osebami.

Letošnji pridelek v Rumuniji je najbogatejši po letu 1930. Pšenice je 350 tisoč vagonov več kot lani, ječmena 161.000 vagonov več itd.

Svetovna produkcija sirovega jekla v letu 1936. je cenjena na 121.600.000 ton, kar je le malo manj kot dosegal rekord iz leta 1929. s 121.900.000 tonami. Svetovni eksport sirovega jekla v letu 1936. je pa cenjen na 12.650.000 ton proti 11.940.000 tonam v letu 1935.

200 predilnic v Lancashire (Anglija), ki predelujejo egiptski bombaž in ki razpolagajo s 17 milijoni vreten, se je iz vzrokov racionalizacije združilo v skupno interesno družbo. Enako združitve nameravajo izvesti predilnice, ki predelujejo ameriški bombaž.

Eksportno kvoto za kavčuk je mednarodni odbor zvišal za prvo četrtletje 1937 na 75% doseganje podlage, za drugo četrtletje na 80%. Svetovne zaloge so se od lani na letos skrčile za približno 30 odstotkov.

Pšenica

Mednarodni poljedelski zavod v Rimu je priobčil pred kratkim poročila o svetovnem pridelku pšenice, ki ga (brez Rusije, Turčije, Kitajske in Perzije) ceni na 900 milijonov met. stotov; lani 929 milijonov. Pridelek v Aziji in Južni Ameriki je bil dober, v Evropi in Avstraliji srednji, v Afriki in Severni Ameriki slab. Skupni eksportni previški iz tekočega pridelka in iz starih zalog se cenijo na 183 milijonov met. stotov proti 203 milijonom ob istem lanskem terminu. Za Rusijo pravijo, da ne bo imela letos na svetovnem pše-

ničnem trgu nobene vloge, ne kot eksportenka in ne kot importenka.

Obdonavske države so lani izvozile okoli 9 mil. met. stotov pšenice, v tekoči kampanji je bodo mogle izvoziti 25 milijonov stotov! Nadvišna potreba Evrope je vsled neugodne letine v posameznih deželah za 20 odstotkov večja kot je bila pred letom dni. Svetovna uvozna potreba je cenjena na 148 milijonov stotov proti 136 milijonom v preteklem letu. Razpoložljivi eksportni previšek je manjši kot v pretekli kampanji, importna potreba je pa večja.

Glede Rusije beremo sledeče: V nekaterih predelih je bila letina dobra, po ruskih poročilih prav dobra. A v ogromnem prostoru velikega dela osrednje Rusije, v pokrajinah ob Volgi in na jugovzhodu se more računati s prav slabim pridelkom; te pokrajine pa zavzemajo 40 odstotkov vsega ruskega pridelovalnega ozemlja z več kot 50 milijoni hektarov. Iz tega se more sklepati na posledice v prehrani Sovjetske Rusije. Glavni vzrok slabega pridelka je suša, ki je bila letos zelo dolgotrajna.

Svetovna produkcija jekla rekordna

Mednarodna zveza sirovega jekla priobča cenitev svetovne produkcije jekla v letu 1936. Cenjena je na 121.600.000 ton, s čimer je domalega dosežen dosegal rekord iz leta 1929. s 121.900.000 tonami. Svetovni eksport sirovega jekla v letu 1936. je pa cenjen na 12.650.000 ton proti 11.940.000 tonam v letu 1935.

Nemška tekstilna industrija krije že tretjino svoje sirovinške porabe sama; leta 1932. je krila šele 17 odstotkov.

Letošnji tobačni pridelek Turčije, ki je bil s ca. 30 milijoni kg dvakrat tako velik kot lani, je popolnoma razprodan.

General Motors priobčuje sledeče fantastične številke: Tekoče gospodarsko leto je najboljšje po izbruhu krize, prodanih je bilo od 1. oktobra 1935 do 30. septembra 1936 2.010.000 voz za 1392 milijonov dolarjev. Zaključek izkazuje 227 milijonov dolarjev čistega dobička! Poleg običajnih dividend bodo razdelili letos še posebne dividende, vsega skupaj 196 milijonov dolarjev proti 96 milijonom pred letom dni.

Arabski štrajk v Palestini je zahteval do srede tekočega leta 240.000 funtov. Delavci so kaj radi štrajkali; na dan zaslužijo po 10 piastrov, štrajkovni odbor jim je pa dajal po 12 piastrov.

DRUŠTVENE VESTI

II. seja trg. društva „Merkur“ za Slovenijo v Ljubljani

Zapisnik II. redne odboroze seje Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani, ki se je vršila v petek dne 6. novembra 1936 ob 8. uri zvečer v posve-tovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran Windischer je pozdrvil došle odbornike, ugotovil sklepčnost in dejal:

»Volitve v Zbornico za TOI so v trgovinskem odseku po sporazumu opravljene in prisrčno čestitam našemu podpredsedniku Albinu Smrkolju in pa uredniku, Trgovskega Tovariša našemu tovarišu Josipu J. Kavčiču,

Dr. Jakobu Kondi, predsedniku stola sedmorice B v Zagrebu, smo izrekli svoje prisrčne simpatije in iskrene čestitke, ko je bil stopil na čelu stola sedmorice. Pri-srčno smo čestitali divizionarju generalu Petru Nedeljkoviču, ko je bil imenovan za in-spektorja konjenice. Iskrene čestitke smo izrekli generalu Lazarju R. Tomiču, ko je bil imenovan za komandanta Dravske divizije. Banu dr. Marku Natlačenu smo čestitali, ko je prejel red sv. Save I. reda. Nacetu Založniku, obrtno-zadružnemu nadzorniku v Mariboru, smo pismeno čestitali za njegovo šestdesetletnico. Firmi Pinter & Lenard v Mariboru smo poslali svoje pozdrave in čestitke za njen srebrni jubilej. Francu Mikliču, lastniku hotela »Metropol«, smo poslali v pozdravnem pismu prisrčne čestitke za njegovo sedemdesetletnico. Dr. Vilku Lavrenčaku, I. državnemu pravdniku v Ljubljani, smo izrekli svoje sožalje ob smrti njegove gospe matere. Firmi Franc Crobath, d. z o. z. v Kranju, smo izrekli sožalje ob smrti starešine te firme Franceta Crobatha. Vdovi Ferdinanda Martina, trgovskega potnika firme I. Samec, smo izrekli iskreno sožalje.

Po sklepu odboroze seje naše družbe smo podarili ob sklepu šolskega leta 5 absolventom gremijalne šole v Ljubljani leposlovne knjige v vrednosti 450 Din. Kr. banska uprava Dravske banovine nam je na našo prošnjo dovolila podporo v znesku 1.500 Din za stroške strokovnih poučnih tečajev. Tako prošnjo smo odposlali tudi Mestni občini ljubljanski.

Za prihodnje leto smo zopet izdali »Trgovski koledar«, ki stopa sedaj v 23. leto. Prišli smo letos bolj rano na trg in upamo, da bomo imeli srečo. S koledarjem je velika muka in je tudi za letošnje leto ostalo veliko število neplačano. Uredil je tudi letos koledar član naše uprave Franc Zelenik.

V začetku oktobra meseca smo zopet pričeli z učnimi tečaji. Ti tečaji so tudi letos na Državni trgovski akademiji, kjer so nam po dobroti gospoda ravnatelja in šolske oblasti na razpolago zelo lepi prostori. Število udeležnikov je jako veliko. Celo šolo imamo letos in dosega število udeležnikov visoko število 200. Mislim, da je to naša zelo lepa naprava, koristna in potrebna za našo mladino, ki ima v šolah premalo prilike naučiti se jezike naših sosedov vsaj za praktično potrebo. Pouk se vrši v večernih urah v času od 7. do 9. ure. Imamo pa tečaj za italijanski jezik z nižjim in višjim oddelkom. Tečaj za nemščino z nižjim in višjim oddelkom. Poučuje dr. Robert Eržen, profesor na Trgovski akademiji v Ljubljani. Nadalje imamo tečaj za slovensko stenografijo, ki je brezplačen. Vodi ga Franc Zelenik.

Odbor je vzel to poročilo po kratki razpravi, v katero so posegli podpredsed-nik Albin Smrkolj, društveni tajnik Anton Agnola, društveni blagajnik Josip Krek in odbornik Valter Laurenčič, na znanje. Sledilo je poročilo Zvonimira Lukiča o tekočih tajniških poslih in o posredovalnici. Poročilo tajnikovo je bilo vzeto na znanje in pri tem poudarjeno od podpredsednika Albina Smrkolja, da bi bilo želeti, da se trgovci in nameščenci poslužujejo izključno naše posredovalnice. Sledilo je poročilo društvenega blagajnika Josipa Kreka, iz katerega je bilo razvidno gibanje denarja v tekočem letu ter premoženjsko stanje društva, ki je napeto in zahteva skrbne varčnosti epričo majhnih dohodkov. Poročilo je bilo vzeto na znanje in je bilo sklenjeno na predlog predsednika dr. Frana Windischerja, da se podaljša za nadaljnje tri mesece podpora, ki je bila priznana F. S., ki je bolan in brezposeln. Ponovno je bilo razpravljano vprašanje društvenih naložb pri dveh denarnih zavodih, ki sta pod zaščito in je bilo sklenjeno po daljši debati, da se do nadaljnjega ničesar ne ukrene. Na izpodbudo društvenega odbornika Valterja Laurenčiča je bil razgovor o eventualnih društvenih prireditvah v prihodnjem letu. Po vsestranskem preudarku je prevladovalo mnenje, da velike priredbe v obsegu svoječasnih elitnih trgovskih plesov društvo danes ne bi moglo prirediti, tako iz ozira na primeren lokal kakor spričo dejstva, da se tvega velike izdatke za priprave. Predsednik dr. Fran Windischer je zaključil sejo ob 10. uri zvečer in se zahvalil za udeležbo.

Trgovsko društvo »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani vzdržuje posredovalnico za službena mesta v trgovini in kupčijskih obratih že dolgo vrsto let. Posredovalnica je strokovnega značaja in zategadelj posebno priporočila vredna za trgovce in trgovske sotrudnike. Posredovalnica našega društva posreduje brezplačno za vse delodajalce, če so člani društva ali niso. Naša posredovalnica posreduje brezplačno za trgovske nameščence, ki so naši člani. Za nameščence, ki niso člani, znaša posredovalnina 10 dinarjev. Posredovalnica more tem uspešneje delovati, v čim večjem številu se obračajo delodajalci do nje, kadar potrebujejo nastavljenca. Opozarjamo na to našo edinstveno in najstarejšo strokovno posredovalnico in prosimo naše člane, da se oklenejo te društvene naprave in se pridno poslužujejo našega posredovanja. *V jasno korist naše organizacije bi bilo, če bi se naši društveniki, kadar potrebujejo nameščenca, obračali prvenstveno in dosledno do naše posredovalnice ter bi pri nameščanju svojega osebja dajali prednost tistim nastavljencom in nameščencem, ki so člani našega društva.* Načelo »Svoji k svojim« bi se na ta način praktično v živem življenju najlepše uveljavljalo.

Trgovci in trgovski nameščenci, poslužujte se v primeru potrebe naše posredovalnice! Naslov: Posredovalnica Trgovskega društva »Merkur« v Ljubljani.

Od 3 do 5%

se Vam obrestujejo prihranki, ki jih naložite pri nas

Pred zločinci je zavarovan denar, ki se zaupa nam

Nad 10.000 vlagateliev štejemo v svoj krog

Vabljeni ste vsi,

ki hočete vlagati v shranitev in obrestovanje pri zavodu, za katerega jamči z vsem premoženjem in davčno močjo Dravska banovina

Kratkoročna posojila dajemo pod ugodnimi pogoji

Hranilnica Dravske banovine, Ljubljana

(prej Kranjska hranilnica)

VELETRGOVINA

A. ŠARABON, LJUBLJANA

Uvoz kolonijalne robe. Veletrgovina z deželnimi pridelki. Velepražarna za kavo. Mlini za dišave. Glavna zaloga rudninskih voda. // Ceniki na razpolago!

Ustanovljeno 1886

KREDITNI ZAVOD ZA TRGOVINO IN LJUBLJANA INDUSTRIJO

**Prešernova ulica šte. 50
(v lastnem poslopu)**

Brzjavni naslov: Kredit Ljubljana

Telefon šte. 3781 do 3785

Obrestovanje vlog, nakup in prodaja vsakovrstnih vrednostnih papirjev, deviz in valut, borzna naročila, predumi in krediti vsake vrste, eskompt in inkaso menic ter nakazila v tu- in inozemstvo, safe-deposits itd.

Veletrgovina kolonijalnega
in špecerijskega blaga

IVAN PERDAN NASL. LJUBLJANA

nudi po najnižji dnevni ceni kavo, riž, testenine, najfinejše namizno olje, čaj, žganje ter vse drugo špecerijsko blago // Postrežba točna in solidna

SALDA-KONTE

štruce, journale, šolske zvezke, mape, odjemalne knjižice, risalno orodje itd. nudi po izredno ugodnih cenah

KNJIGOVEZNICA JUGOSLOVANSKE TISKARNE

V LJUBLJANI
KOPITARJEVA UL. 6
II. nadstropje

Za naročila vseh trgovskih, uradnih
in drugih tiskovin se priporoča

Tiskarna Merkur

Lastna knjigovoznica

trg. ind. d. d.

LJUBLJANA

Gregorčičeva ul. 23 / Tel. 25-52